

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra primární pedagogiky

Nabídka zájmových činností pro děti předškolního věku
se zaměřením na kroužky angličtiny

The offer of spare time activities for preschool children
focused on English courses

Autor:	Vostruhová Markéta
Obor:	Předškolní pedagogika
Forma studia:	kombinovaná
Vedoucí diplomové práce:	Doc.PhDr. Opravilová Eva, CSc.
Závěrečná práce dokončena:	04/2009

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím literatury uvedené v seznamu a souhlasím s využitím poznatků obsažených v této práci za předpokladu řádné citace.

ItXUUYvtU

Poděkování

Děkuji paní docentce Opravilové, která se, i přes velké pracovní vytížení na fakultě, obětavě věnovala mé práci. Pokaždé pro mě měla připravenou radu a povzbuzení, když jsem nevěděla, jak pokračovat dál. Bude pro mě vždy představovat velký vzor pro práci s dětmi.

Děkuji také lektorkám kurzů angličtiny pro děti, které mně umožnily návštěvu v jejich hodinách. Zejména pak lektorkám z Centra Helen Doron, které mě mezi sebe mile přijaly a byly ochotné podělit se o své poznatky z praxe a objasnily mně postupy používané v jejich škole.

Anotace

Diplomová práce pojednává o některých aspektech zájmových činností, které jsou v současné době nabízeny dětem předškolního věku v části Prahy. Sleduje především nabídku volnočasových institucí a zabývá se otázkami kapacitní a ekonomické dostupnosti pro současné rodiny.

Teoretická část je upřesněním terminologie ve vztahu k dítěti předškolního věku, zájmům a volnočasovým aktivitám. Představuje i určitý nástin vývoje zájmových činností především v době relativně nedávné.

Praktická část mapuje institucionální nabídku zájmových činností předškolních dětí v obvodech Praha 4 a 10. Uvádí zaměření jednotlivých aktivit a finanční náročnost. V jedné oblasti, konkrétně se jedná o kurzy angličtiny, se pokouší o podrobnější analýzu kvality, která vychází z praktických pedagogických zkušeností a přímé návštěvy těchto kroužků.

Annotation

This thesis deals with some of the aspects of spare time activities that are currently offered to children of preschool age in one area of Prague. It monitors primarily institutions that offer various leisure time activities and deals with problems such as capacity and financial affordability for current families.

The theoretical section specifies the terminology related to the preschool d leisure time activities. It also presents an outline of spare time especially in relatively recent times.

section surveys institutional offers of leisure time activities for in the districts of Prague 4 and Prague 10. It focuses on various nee. One field in particular, regarding re detailed analysis in terms of quality, agogical experiences and from visits to

Anotace

Diplomová práce pojednává o některých aspektech zájmových činností, které jsou v současné době nabízeny dětem předškolního věku v části Prahy. Sleduje především nabídku volnočasových institucí a zabývá se otázkami kapacitní a ekonomické dostupnosti pro současné rodiny.

Teoretická část je upřesněním terminologie ve vztahu k dítěti předškolního věku, zájmům a volnočasovým aktivitám. Představuje i určitý nástin vývoje zájmových činností především v době relativně nedávné.

Praktická část mapuje institucionální nabídku zájmových činností předškolních dětí v obvodech Praha 4 a 10. Uvádí zaměření jednotlivých aktivit a finanční náročnost. V jedné oblasti, konkrétně se jedná o kurzy angličtiny, se pokouší o podrobnější analýzu kvality, která vychází z praktických pedagogických zkušeností a přímé návštěvy těchto kroužků.

Annotation

This thesis deals with some of the aspects of spare time activities that are currently offered to children of preschool age in one area of Prague. It monitors primarily institutions that offer various leisure time activities and deals with problems such as capacity and financial affordability for current families.

The theoretical section specifies the terminology related to the preschool child, hobbies and leisure time activities. It also presents an outline of spare time activities developed especially in relatively recent times.

The practical section surveys institutional offers of leisure time activities for preschool children in the districts of Prague 4 and Prague 10. It focuses on various activities and their financial performance. One field in particular, regarding opportunities to learn English, gives a more detailed analysis in terms of quality. These analyses are based on practical pedagogical experiences and from visits to courses in the two districts.

Klíčová slova

centrum volného času

dětství

dítě

dítě předškolního věku

jazyková škola

kurz angličtiny

lektor

předškolní věk

školné

vedoucí zájmového kroužku

volný čas

zájmová činnost

zájmový kroužek

základní umělecká škola

Key words

hobby/leisure time centre

childhood

child

preschooler

language school

English course

lecturer

preschool age

school fee

hobby group leader

spare-time, leisure (time)

spare-time activity

hobby group

elementary school of arts

Obsah práce

Úvod	
1. Teoretická část.....	11
1.1. Vymezení pojmů.....	11
1.1.1. Volný čas.....	11
1.1.2. Zájmová činnost.....	16
1.1.3. Dítě a dětství.....	21
1.2. Dítě předškolního věku.....	25
1.2.1. Charakteristika dítěte předškolního věku.....	25
1.2.2. Hra jako hlavní předmět zájmu dítěte.....	26
1.2.3. Dítě a rodina.....	28
1.2.4. Dítě a mateřská škola.....	31
1.3. Zájmová činnost dětí předškolního věku.....	32
1.3.1. Zájmová činnost v historii.....	35
1.3.2. Zájmová činnost po roce 1990.....	37
1.3.3. Instituce a organizace nabízející zájmové činnosti.	38
1.4. Souhrn - rozvoj zájmů ano, ale.....	40
2. Praktická část.....	43
2.1. Cíle.....	43
2.1.1. Zmapování institucí v oblasti Prahy 4 a 10.....	44
2.1.2. Zhodnocení nabídky.....	44
2.1.3. Kurzy angličtiny pro předškolní děti.....	45
2.2. Hypotézy.....	45
2.3. Metody.....	46
2.4. Vlastní průzkum.....	47
2.4.1. Instituce a jejich charakteristika.....	48
2.4.2. Kontaktované instituce.....	63

2.4.3. Kurzy angličtiny.....	63
2.4.3.1. Hobby Centrum 4.....	65
2.4.3.2. Jazykové studio Rolino.....	67
2.4.3.3. Centrum Helen Doron.....	70
2.5. Splnění cílů.....	74
2.5.1. Zmapování institucí v oblasti Prahy 4 a 10.....	74
2.5.2. Zhodnocení nabídky.....	75
2.5.3. Kurzy angličtiny pro předškolní děti.....	81
2.6. Ověření hypotéz.....	82
3. Závěr a diskuse.....	88
4. Seznam literatury.....	94
5. Přílohy.....	97

Úvod

Volba diplomového úkolu je asi pro většinu studentů tak trochu oříškem. Možná se najdou tací, kteří mají jasno od prvního ročníku, já ale do této skupiny nepatřím. Přemýšlela jsem, jaké téma by mně bylo blízké. Diplomová práce je přece jen poměrně rozsáhlá a je třeba jít v ní i do hloubky. Bála jsem se zavítat do oblasti, která by z mého pohledu představovala neznámý kout, takové „Hic sunt leones.“, jak bývá uváděno na starých mapách.

Přemýšlela jsem o problému adaptace dětí v mateřské škole nebo o smíšených věkových skupinách, ovšem mých pět let praxe ve školství a dvouletý pobyt au-pair se mně zdá být nedostatečnou průpravou k těmto otázkám, zejména pak v porovnání se zkušenostmi kolegyň-studentek s dvacetiletou praxí učitelky nebo dokonce ředitelky mateřské školy.

Při přečtení vypsáných témat koncem roku 2006, kdy jsme si měli zadání zvolit, jsem si téměř ihned uvědomila, že problematika zájmových činností dětí předškolního věku je mi blízká a pokud by se mě paní docentka Opravilová v roli vedoucí diplomové práce ujala, mohla bych snad v práci na závěr studia s čistým svědomím obstát. A měla jsem štěstí, paní docentka souhlasila a já jsem mohla začít.

Zájmové činnosti jsou pro mě důležité už od dětství, provázely a budou můj život provázet stále především v rámci trávení volného času a nevyklučuji ani částečné pracovní zaměření na tuto oblast.

Pro každého člověka by měly být zájmy nebo chceme-li koníčky podstatnou a nepodceňovanou součástí života. Jsou oblastí relaxace, kompenzace vůči pracovnímu (školnímu) zatížení a také příležitostí obohacení života a dalšího rozvoje. V neposlední řadě představují jeden z opěrných bodů, pokud snad nastanou problémy ve škole, v práci, v rodině nebo v jiné významné oblasti života.

Aby mohly zájmové činnosti v kladném postavení zaujmout důležitou a obohacující roli našeho života, je velmi žádoucí podporovat jejich rozvoj už od raného dětství. Předškolní věk je ideálním obdobím, kdy je možné dítěti představovat mnoho zajímavých činností z oblasti možných budoucích koníčků. Dítě je velmi vnímavé, aktivní a ochotné účastnit se nových aktivit. Předškolní věk je tak

z hlediska zájmů dobou, kdy už je možné pokládat základy zájmových činností, na kterých bude moci dítě za přispění svého okolí stavět dál.

To jsou hlavní důvody, proč jsem se chtěla zabývat právě oblastí zájmových činností předškolních dětí.

Další problém, který vyvstal po počátečních úvahách nad poměrně širokým tématem, byl, jakým směrem se zaměřit a jak vše pojmout. Věděla jsem, že se chci soustředit na činnost institucí, které nabízejí aktivity pro děti před vstupem do základní školy a že se chci zaměřit na instituce v některé z částí Prahy. Téma se mně však stále zdálo být široké a svým způsobem nedokonale uchopené. Zde mně pomohla paní doktorka Kořátková v rámci diplomového semináře. Poradila mně více se zaměřit na jednu oblast zájmových činností, ke které bych měla blízko, se kterou jsem se již setkala nebo se jí zabývala a mohu se k ní na základě zkušeností lépe vyjádřit. To byla chvíle, kterou bych přirovnala ke skládání hlavolamu - jako když zkoušíte různé dílky a pak konečně objevíte ten, který pasuje a vše je najednou jasné.

Nemohla jsem přece podrobněji rozebírat například tanečně-pohybovou výchovu, o téhle oblasti mnoho nevím. Zabývala jsem se však několik let výukou anglického jazyka - nejprve v kroužku na základní škole, dále dva roky v anglické mateřské škole a v době menšího pracovního vytížení jsem učila angličtinu soukromě. Znáám spoustu her, které se váží k různým tematickým okruhům při výuce angličtiny, znám i některé materiály (tištěné, poslechové, internetové), ze kterých je možné vycházet. Setkala jsem se už s různými metodami výuky. Dokážu celkem odhadnout úroveň znalosti jazyka u lektorů i to, jaké zkušenosti mají s dětmi. V anglické školce jsem byla ve funkci, která se v českých školkách nazývá vedoucí učitelka a učitelé (rodilí mluvčí i Češi) do jisté míry pracovali pod mým vedením. Je to oblast, která mě stále zajímá, ač netvrdím, že bych byla o nutnosti výuky angličtiny u **P U I L o l n i c k d ^ t l p r e s v e d c e n a .**

Rozhodla jsem se tedy v diplomové práci postupovat od širšího záběru k užší problematice, **Od úvodního prozkoumání teoretických pramenů zabývajících se zájmovou činností, volným časem a předškolním věkem přes zmapování nabídky zájmových aktivit, které v části Prahy nabízejí různé organizace a instituce až po**

vlastní návštěvu a pokus o zhodnocení některých kroužků, konkrétně kroužků/kurzů angličtiny pro předškolní děti.

Naplánovaný postup byl celkem schůdný. Určité problémy nastaly v okamžiku, kdy jsem usilovala o možnost navštívit některé kroužky. Neuvědomila jsem si, že zdaleka ne vždy budu jako studentka píšící diplomovou práci vítána. Tyto dílčí potíže však nebyly nepřekonatelné. Celkově zpětně nahlížím na vypracování diplomového úkolu jako na výzvu a další zkušenost, která v souvislosti se studiem v pozitivním smyslu obohatila můj život.

1. Teoretická část

1.1. Vymezení pojmů

1.1.1. Volný čas

Zájmové činnosti se můžeme ať už v dětském nebo v dospělém věku věnovat zpravidla ve volném čase. V Pedagogickém slovníku je **volný čas** definován následujícím způsobem: „Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku). Na výchovu a vzdělávání ve volném čase je zaměřena pedagogika volného času.“¹

O náplni volného času nerozhoduje náš zaměstnavatel ani škola, je to doba mimo naše povinnosti a mimo uspokojování základních biologických potřeb jako je jídlo, spánek nebo udržování hygieny. O volném čase si rozhodujeme my sami. O volném čase dětí tu ve větší, tu v menší míře rozhodují rodiče.

Pod pojem volný čas běžně zařazujeme činnosti jako odpočinek, relaxační aktivity, rekreaci, sportovní vyžití, zábavu, koníčky a zájmy, zájmové vzdělávání, činnost v dobrovolných organizacích a časové ztráty a prodlevy s těmito činnostmi spojené. Naopak pod volný čas obvykle nezařazujeme péči o chod domácnosti, jako je třeba příprava jídla, zde ale pomyslná čára mezi povinnostmi a volným časem ztrácí jasné obrysy, protože některé činnosti související s péčí o rodinu a domov mohou být současně našim koníčkem.

Na volný čas můžeme pohlížet jako na **protiklad ke sféře povinností**. Opak k době práce — ať už jde o plnění pracovních nebo školních úkolů v případě dětí a mládeže. Doba, kdy se vytrácí vnější nařízení nebo volání vnitřního hlasu: „teď musíš to a pak ještě tohle“. Čas, kdy můžeme, ale nemusíme.

¹ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*.s.274.

Člověk je však bytostí celistvou. Podobně jako je nemožné oddělit tělesnou a duševní stránku člověka a nahlížet na jednotlivé aspekty života izolovaně, jeví se pevná hranice mezi volným časem a povinnostmi jako nepatřičná, nevhodná a někdy i nemožná. Podobně jako začínáme vnímat v celistvém pojetí problematiku zdraví, podobně jako přistupujeme celistvě k probíraným tématům ve školách, by nedopovídalo duální pojetí práce a volného času myšlenky jednoty člověka.

Nejsme bytost, která na jedné straně pracuje, pak zavře dveře a věnuje se činnostem ve volném čase. Obě tyto oblasti našeho života uspokojují potřebu seberealizace, poskytují nám životní náplň a smysl života, rozvíjejí naši osobnost. Jak v pracovním, tak ve volném čase můžeme tvořit hodnoty prospěšné ostatním.

Hodnota volného času je ryze individuální. Pro ilustraci uvádím v příloze odpovědi z okruhu svých známých na otázku, co si představí, když se řekne „volný v // cas .

Ve vnímání hodnoty volného času mohou nastat tři situace:

Podceňování volného času jako doby nepatřičné, při které nejsou vytvářeny hodnoty (převážně ekonomického rázu). Člověk podceňující volný čas neumí odpočívat, respektive pokud odpočívá, má výčitky svědomí. Smyslem jeho života je práce a povinnosti, je ochoten věnovat se volnému času až po splnění všech povinností, což u některých lidí znamená nikdy. Povinnosti vnímané jako poslání brání odpočinku, který je chápán jako nepatřičný, nedochází tak k uvolnění a odreagování. Takoví lidé sami sebe přetěžují. V extrémních situacích, kdy člověk vnímá jen hodnotu práce a běžný život pro něj ztrácí význam, mluvíme o workoholismu.

O **přeceňování** hovoříme tehdy, když člověka zajímá v životě v převažující míře to, co ho baví. Život je pro něj především zábava a povinnosti jsou tou nepříjemnou stránkou, kterou je třeba rychle vyplnit a pak se pokud možno věnovat aktivitám příjemnějším. Ve vyhrocených případech již člověk na plnění pracovních či školních povinností rezignuje, což s sebou přináší problémy patřící už do jiných kapitol pedagogiky a psychologie.

V ideálním případě nastává **rovnováha** mezi oblastí pracovních či jiných povinností a oblastí zájmů, kterým se člověk věnuje ve volném čase. Takový jedinec chápe význam práce i odpočinku, dokáže poměrně dobře zvládat pracovní nebo školní nároky a volný čas mu přináší odreagování, odpočinek. Při volnočasových aktivitách je schopen načerpat energii pro další plnění povinností a také pozitivní zážitky z oblíbených činností i mezilidských vztahů. Volnočasové aktivity jsou často opakem k aktivitám pracovním - duševně pracující člověk se dobře odreaguje sportem, fyzicky pracující člověk se uvolní při čtení a tělesně méně namáhavých činnostech, ovšem není to pravidlo, které bychom mohli aplikovat plošně.

Na základě studia pramenů zaznamenáváme **proměny volného času v historii**. V prvních lidských společenstvích byl pravděpodobně podíl volného času minimální: „Na nejnižším stupni vývoje, kdy byl člověk permanentně zaměstnán starostí o zajištění výživy sběrem potravin, slavnosti neexistovaly. Objevují se teprve v okamžiku, kdy zajištění výživy je již natolik dostatečné, že umožňuje nahromadit určité přebytky potravin a zajistit tak člověku kratší či delší odpočinek. To znamená, že výskyt slavností se objevuje v bezprostřední souvislosti s dosažením určité úrovně ekonomického základu společenství. Existence slavností je současně svědectvím o odlišení doby odpočinku od doby utilitární činnosti směřující k zajištění obživy. Slavnosti jsou první, zárodečnou formou rodícího se volného času.”²

Zpočátku byl volný čas především výsadou privilegovaných nebo jen určitých vrstev - ať již mluvíme o hrách a lovu ve starém Egyptě, sportovních aktivitách antických městských států nebo rytířských turnajích středověku. Postupně zaznamenáváme zvyšování podílu volného času. Ke změnám dochází v souvislosti s industrializací a zdokonalováním technologických postupů - zde už mluvíme o době relativně nedávné, přibližně od počátku 19. století až do současnosti. Díky vědeckému a technickému pokroku postupně rostla produktivita práce, mohlo dojít ke zkrácení pracovní doby z hlediska počtu hodin v jednom dni i dnů v týdnu. Rostla

²OLIVOVÁ, V. *Lidé a hry*. s.18.

vzdělanost a životní úroveň a tím docházelo ke zvyšování podílu volného času i k proměnám ve struktuře volnočasových aktivit.

Aktuální pojetí volného času je výsledkem vývoje naší společnosti v oblasti historické, ekonomické, politické, kulturní i sociální. Volný čas se stal významnou dimenzí života každého člověka, na žebříčku hodnot většiny lidí zaujímá poměrně vysoké místo. Volný čas není už doménou vybraných skupin, případně obyvatel měst, nabyl důležitosti u lidí všech společenských, ekonomických i věkových vrstev.

Oblast volného času nám nabízí nebyvalou **možnost pozitivního rozvoje** osobnosti i participace na veřejném životě a vytváření celospolečenských hodnot. Na druhou stranu představuje volný čas **rizikovou oblast** pro vznik společensky patologických nežádoucích jevů. Zbou pohledů se stal předmětem nebyvalého komerčního zájmu. Ve vyspělých zemích je odvětví volného času prosperující oblastí, kde zisky průběžně stoupají.

Nabízí se nám otázka, zda se člověk naučí hospodařit s volným časem sám od sebe, nebo zda je třeba jej od dětství ke správnému využívání volného času vést. Odpověď nebude jednoznačná, avšak nepopiratelný je význam osobního příkladu v užší i širší rodině, ve škole, mezi vrstevníky, vliv má literatura, internet i média. Ovlivňování ve smyslu pozitivního přínosu pro jedince, okolí i širší společnost je zde na místě. Na hospodaření svolným časem mají vliv i povahové vlastnosti zvětsí či menší míry podmíněné dědičně.

Cíl výchovy ve volném čase bychom měli spatřovat především vtom, že naučíme děti dobře a kvalitně trávit volné chvíle mimo jejich školní i domácí povinnosti. Seznamujeme je s různými aktivitami, z nichž některé možná přerostou v jejich celoživotní zájmy. Děti při nich objevují své dispozice a možnosti jejich rozvíjení. Dochází k navazování nových sociálních kontaktů. Učíme děti chápat volný čas jako významnou životní hodnotu, nikoli však jedinou. Cílem by nemělo být pouhé vyplnění času nějakou aktivitou. Nutně vyvstane i otázka, jaký zájem je vlastně v zájmu dítěte a kde se tato platforma lomí do oblasti, která představuje

především zájem rodičů. Přinejmenším z etického hlediska bych byla obezřetná při ztotožňování těchto rodičovských zájmů s cíly volnočasové výchovy.

Zájmové aktivity se liší způsobem **organizace** a stupněm **individualizace**.

Spontánní aktivity probíhají bez pedagogického ovlivňování, můžeme však pomoci s přípravou podmínek. Mohou se uskutečňovat v přírodě, v čítárnách, v domácím prostředí, v hernách, na hřištích a sportovištích apod.

Je třeba zdůraznit, že každý z nás bez ohledu na to, jestli jsme dětmi nebo dospělými, potřebuje určitý čas, který bude skutečně volný, neorganizovaný, nespoutaný požadavky pedagogů nebo institucí. Takovéto chvíle přispívají k naší duševní pohodě a celkové rovnováze.

Řízené aktivity probíhají například v kroužcích, v uměleckých souborech a jiných zájmových organizacích. Činnost je ovlivňována pedagogem nebo jiným dospělým, případně také starším kamarádem (Skaut).

Míra individualizace je u jednotlivých aktivit ve volném čase různá. Na jedné straně jsou převážně **individuální činnosti**, jako je četba, sledování televize, poslech pohádek či hudby, individuální sportovní aktivity nebo tvořivé činnosti. Naopak **účast skupiny** nebo alespoň jednoho dalšího partnera se předpokládá při některých sportech, hrách, tanci, aktivitách uměleckých souborů apod.

Význam, nebo chceme-li funkce, volného času spočívá v možnosti pozitivního rozvoje osobnosti po stránce duševní i tělesné a v možnosti prevence nežádoucích způsobů chování a patologických společenských jevů. Aktivita ve volném čase je pro nás odpočinkem, zdrojem k načerpání nových sil pro plnění dalších povinností, odreagováním. Je to doba, kdy můžeme rozvíjet vztahy s druhými lidmi a svou činností pozitivně přispívat k vytváření hodnot přínosných pro naše blízké i širší okolí.

Množství volného času je záležitostí ryze individuální.

Obecně se předpokládá, že děti mají více volného času než dospělí, ale není to pravidlem. Děti putující ze školy do kroužků, plnící školní i domácí povinnosti budou mít méně volného času než nezaměstnaný dospělý bez rodiny.

Vedle věku hraje roli profese a pracovní zatížení.

Dalším faktorem z hlediska objemu volného času jsou povahové vlastnosti (ve větší či menší míře ovlivněné dědičně) jako cílevědomost, houževnatost, ambice, soutěživost nebo naopak pohodlnost, povrchnost.

Zvýše uvedených pohledů na různé stránky otázky „volný čas“ vyplývá, že se jedná o velice širokou oblast. Je zajímavé sledovat vývoj z historického pohledu, jak se volný čas postupně vyčleňoval a jaká byla náplň volnočasových aktivit od dob, do kterých je možné nahlédnout díky historickým pramenům až po současnost. O volném čase dětí předškolního věku však historické zdroje téměř nehovoří.

Z mého pohledu je důležitá problematika individuálního vnímání hodnoty volného času. Předškolní děti ji do značné míry přejímají od svých rodičů, není tedy od věci, když i ve svém okolí vidí dítě určité vyrovnané pojetí stránky práce/povinností a volného času. Tento vzor si s sebou děti často nesou dál do svého života v dospělosti a v ideálním případě se jim podaří obě oblasti sladit a vyplnit tak, že jsou přínosné pro člověka samotného i pro jeho okolí.

Podobná linie rovnováhy se mně jeví významná i z pohledu organizace a individualizace volného času tak, aby nedocházelo k extrémům, například k téměř sto procentní organizaci všech volných chvil. Své místo mají ve volném čase činnosti řízené i spontánní, individuální i skupinové.

Celou oblastí výchovy ve volném čase se zabývá pedagogika volného času. Zájmová činnost, která je hlavním předmětem mého zájmu, však svolným časem úzce souvisí, proto jsem považovala za důležité uvést některé důležité postřehy, jako východisko pro další kapitoly.

1.1.2. Zájmová činnost

Vhodným způsobem náplně volného času člověka může být **zájmová činnost**. V Pedagogickém slovníku z roku 2003 nalezneme následující definici zájmové činnosti: „Pěstování a rozvíjení specifických sklonů, zájmů a koníčků:

1. v zařízeních pro výchovu mimo vyučování, jako součást neformálního vzdělávání;
2. v individuálních činnostech jednotlivců jako součást informálního vzdělávání.^o

První bod definice zájmové činnosti zmiňuje zařízení pro výchovu mimo vyučování, mezi tato **zařízení**, kde je možné realizovat zájmové aktivity, patří:

Základní umělecké školy (dříve lidové školy umění) nabízejí činnosti v hudebních, výtvarných, tanečních a literárně-dramatických oborech s individuální nebo skupinovou výukou. Mezi žáky sice převažují děti ze základních škol a studenti středních škol, ale většina těchto zařízení si vytváří žákovskou základnu už od předškoláků.

Absolvování výuky na základní umělecké škole může pěstovat budoucí zájem ve volném čase, ale může být také přípravou pro další studium na konzervatoři nebo na jiných školách uměleckého zaměření. Ve školním roce 2006/2007 u nás působilo 476 základních uměleckých škol, na kterých studovalo přes 218 tisíc žáků (téměř 60% v hudebních oborech a 71% z celkového počtu žáků zastupovaly dívky)⁴.

Domy dětí a mládeže jsou volnočasová střediska zaměřená na specializované zájmové činnosti, které probíhají většinou skupinově pod odborným vedením. Jedná se o různé kroužky a soubory - umělecké, sportovní, jazykové, přírodovědné, technické. Vedle pravidelné zájmové činnosti pořádají domy dětí a mládeže příležitostné akce pro širokou veřejnost - například soutěže pro talentované jednotlivce, prázdninové tábory, výlety, výstavy, dílny apod. Účast na aktivitách je umožněna nejen dětem a mládeži, ale i rodičům s dětmi a dalším zájemcům. Zřizovatelem mohou být města a obce, církve, soukromé subjekty nebo například občanská sdružení.

Stanice zájmových činností jsou oproti domům dětí a mládeže specializované jen na konkrétní zájmovou činnost.

Jazykové školy realizují zájmové vzdělávání v oblasti výuky cizích jazyků. Jejich zaměření je, pokud jde o věkové nebo profesní skupiny, široké.

³ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*.s.306.

⁴ Český statistický úřad <http://www.czso.cz/ediciplan.nsf/p/33n01-el>, dále uvedeno také v příloze č. II (29.8.2008)

Tělovýchovné organizace a kluby - například Sokol, ČSTV nebo různé volejbalové, hokejové, tenisové školy.

Náboženská společenství - YWCA (Křesťanské sdružení mladých žen), YMCA (Křesťanské sdružení mladých lidí).

Občanská **sdružení** a sdružení dětí a mládeže. Příkladem by mohla být činnost v oddílech typu Skaut - Junák (česká podoba Skautu), Pionýr, Česká tábornická unie, Hnutí Brontosaurus, Duha aj.

Komerční organizace jako jsou herny, diskotéky, cestovní kanceláře.

Mezi zařízení, kde také může probíhat zájmová činnost, avšak jsou přístupné zpravidla vymezeným skupinám, patří **školní družiny** a **školní kluby**. Široce rozšířená je zejména práce s dětmi ve školních družinách, které jsou zaměřeny na žáky prvního stupně základních škol. Školní kluby jsou běžné méně, jejich provoz probíhá při druhých stupních základních škol.

Zájmovou činnost organizují také vychovatelé (případně další pracovníci) v **dětských domovech** nebo **domovech mládeže** při středních školách a učilištích.

Činnost zájmových organizací se intenzivně rozvíjela celé **minulé století**, avšak v dobách válečných a nesvobodných byla řada organizací potlačována nebo přímo zakazována. Při uvolnění situace (rok 1945, druhá polovina šedesátých let, od roku 1990) docházelo opět k obnovování činnosti, oživování a navazování na dřívější tradici. Síť zařízení pro zájmovou činnost se vyvíjela u nás i v západní Evropě ve větší intenzitě od 50. let 20. století.

Od příchodu nových společenských podmínek ve střední a východní Evropě v devadesátých letech se musí mnohá zařízení vyrovnávat s konkurenčním prostředím, které proniklo i do zájmových činností. Učí se částečně samofinancovat svou činnost. Objevila se nová zaměření a nový obsah některých aktivit (počítače, ekologie). **V současnosti** se uplatňují nové postupy a přístupy k organizaci činností. Rozšířily se cílové skupiny, na které jsou zájmové aktivity zaměřeny - děti předškolního věku, hendikepovaní, zástupci menšin a jiných etnik. Vývoj probíhá stále a s rostoucí ekonomikou vzrůstá i počet zařízení nabízející zájmové aktivity.

Rozdělení zájmových činností je otázkou úhlu pohledu. Můžeme je vnímat například z hlediska aktivity jedince, intenzity zapojení do činnosti, časového trvání, společenského přínosu nebo obsahu. Dělení není jednoznačné, hranice nejsou vymezeny striktně.

Zájmy **aktivní** neboli produktivní vyžadují přímou aktivitu člověka, zapojení do dění, vyvinutí činnosti. Při jejich provozování vznikají hodnoty materiální nebo jiné povahy. Zájmy **pasivní**, jinak také receptivní, se orientují na pasivní vnímání předmětu (typickým příkladem je sledování televize), mohou vést k pasivitě a ke konzumnímu způsobu života.

Intenzita zapojení, angažovanosti člověka v příslušné zájmové činnosti určí, zda se jedná o zájem hluboký nebo povrchní. **Hluboký** zájem jedinec intenzivně prožívá, je důležitou součástí jeho života, který obohacuje a rozvíjí. Naproti tomu s **povrchními** zájmy se člověk setkává, ale nemají vliv nikterak zásadní. Intenzita zájmu se však v průběhu života mění a zájem povrchní může přerůst v hluboký, ale také naopak.

Krátkodobé zájmy nás provázejí jen dočasně. Jejich trvání je přechodné a po určitém čase, který není přesně vymezen, zase odezní. Jejich opakem jsou zájmy **dlouhodobé**, kterým se věnujeme v delší etapě nebo i po celý život. Délka zájmu souvisí mimo jiné s vývojem každého jednotlivého člověka, s jeho dozráváním, novými zkušenostmi a ekonomickými či sociálními podmínkami.

Z pohledu společenských norem daných kulturním prostředím, tradicí, náboženstvím apod. rozlišujeme zájmy **žádoucí**, kladné, hodnotné, přínosné pro jednotlivce i jeho širší okolí. Opakem jsou zájmy **nežádoucí**, které odporují obecně platným a zažitým normám, případně právním předpisům. Těmito zájmy člověk ubližuje sobě i druhým, ničí nebo pohoršuje své okolí, maří hodnoty vytvořené jinými lidmi.

Některé zájmové činnosti mohou být **úzce vyprofilované**, zaměřené víceméně jednostranně. Jejich protipólem jsou zájmy **mnohostranné**, kde se činnost člověka ubírá rozličnými směry a stejně tak i různými směry tyto zájmy rozvíjejí osobnost jedince.

Nejobvyklejší dělení, se kterým se běžně setkáváme při nabídce různých institucí, jako jsou domy dětí a mládeže, je dělení podle obsahu. Širokou kategorií

Jsou zájmy **estetické** zahrnující výtvarné umění, divadlo, hudbu včetně zpěvu a částečně tanec. Zájmové činnosti **tělovýchovné a sportovní** se soustředí například na atletické disciplíny, kolektivní hry, turistiku, cyklistiku, tanec apod. Mezi skupinu nejrozšířenějších zájmů můžeme zařadit také činnosti **přírodovědně-ekologické, společenskovědní** včetně jazykových kurzů a **pracovně-technické (modelářství, výpočetní technika, fotografování aj.)**.

Obsah zájmové činnosti bývá dále diferencován - podle věkových kategorií, podle náročnosti, stupně předchozích zkušeností (návaznost na předchozí průpravu) a podle stupně specializovanosti nebo naopak obecnosti zájmové činnosti (práce na PC vs. grafika v programu Corel).

Zájmovou činnost je možné realizovat **neorganizovaně** v individuálních aktivitách nebo v činnostech skupiny, která má obvykle menší počet členů (rodina, několik kamarádů) nebo **organizovaně**.

Mezi formy organizovaných činností řadíme práci **zájmových kroužků**. Kroužek bývá menší zájmový útvar, členové se znají minimálně jménem, spojuje je určitá činnost, která vede k vnitřnímu obohacení členů. Výstupy, hmotné i jiné povahy, mohou být přínosem i pro širší okolí.

Větším útvarem než zájmový kroužek je **soubor**. Nejobvyklejší jsou umělecké a folklórní soubory. Svou činností směřuje soubor k veřejným produkcím a vystoupením, což vyžaduje dobrou organizaci.

Klub je volný zájmový útvar bez pevné organizační struktury. Obvykle známe jen několik dalších členů klubu. Zájmová činnost v klubech může mít receptivní charakter (filmový klub) i aktivní (Klub českých turistů, Klub agility-výcvik psů...).

Časové omezení organizované zájmové činnosti je charakteristické pro **kurzy**. Kurzy mívají také užší **zaměření a** jejich cílem je **osvojení** určitých **vědomostí** nebo dovedností (jazykový kurz, kurz vaření, programování). Po ukončení dostávají účastníci doklad o absolvování.

Organizované zájmové útvary se v průběhu své činnosti nebo při ukončení určitého období (pololetí, školní rok) prezentují na výstavách a vystoupeních, pořádají ukázky své činnosti. Tyto akce seznamují rodiče a veřejnost s aktivitami zájmových sdružení a jsou i formou náborové propagace pro další období.

Hluboké kvalitní zájmy člověka jsou jeho velkou životní oporou. Jejich **význam** nespočívá zdaleka jen v dobrém způsobu zaplnění volného času. Zájmová činnost obohacuje vnitřní život člověka a rozvíjí jeho schopnosti a dovednosti. Význam je zvláště patrný v době životních změn a krizí, kdy každý z nás potřebuje určité pevné pilíře, o které se může opřít, které mu zůstávají například při ztrátě zaměstnání, někoho blízkého, při změnách jako je odchod na mateřskou dovolenou nebo do penze.

Zájmy se v průběhu života mění a vyvíjejí. Jsou důležitou součástí a ukazatelem životního stylu. Na utváření životního stylu a na rozvoji zájmů se významným způsobem podílí rodina. V rodině jsou položeny základy budoucích zájmů, přičemž zásadní je zejména příklad rodičů. Počet zaplacených kroužků, na které dítě dochází, je, domnívám se, druhořadý. Vedle vlivu rodiny hrají významnou roli při formování zájmů vrstevníci, škola, literatura, média a v posledních letech také internet.

Dříve, než se pokusím o praktické zmapování a zhodnocení zájmových činností v určité oblasti, jsem považovala za důležité, ujasnit si sama pro sebe i pro případného čtenáře této práce terminologii a dělení zájmových činností z různých pohledů. Ve vztahu k předškolnímu dítěti problematiku dále rozvedu v kapitole 1.3. Neméně důležitý je i přehled institucí a sdružení, které se organizací aktivit ve volném čase zabývají. Tento přehled představuje vyjasnění oblastí, na které je třeba zaměřit se dále v souvislosti s cílovou věkovou skupinou. Jedná se zejména o základní umělecké školy, domy dětí a mládeže a v menší míře i o další organizace.

Zmínku o vývoji těchto institucí v posledních několika desítkách let jsem uvedla spíš okrajově a v souvislosti s neustálým rozšiřováním nabídky, která v poslední době bere stále více v potaz i děti předškolního věku.

1.1.3. Dítě a dětství

Vedle zájmových činností realizovaných zpravidla ve volném čase je předmětem zájmu mé práce také dítě, proto považuji za důležité uvést několik slov k této základní etapě vývoje člověka.

Ve smyslu právním, sociálním, psychologickém, pedagogickém i jiném může vyvstat potřeba pojem „dítě“ přesněji vymezit. Zde se nám nabízí definice stanovená v Úmluvě o právech dítěte. Úmluva byla přijata v roce 1989 Organizací spojených národů a v naší zemi vstoupila v platnost v následujícím roce. „Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“⁵

„V současné legislativě je dítě chápáno jako příslušník určité sociální skupiny se specifickou společenskou pozicí a rolí. Je mu přiznááno právo na určitou volnost, hru, zábavu, speciální péči a vzdělávání. Na druhé straně, zřejmě i proto, že během počáteční téměř třetiny života je závislé na dospělých, se předpokládá jeho právní nezodpovědnost, nepřipouští se výdělečná činnost a stanovuje základní povinnost se vzdělávat.“⁶

Zájmová činnost bude evidentně souviset s oblastí práv dítěte. Správná organizace těchto aktivit je pro děti současně zábavou, prolíná se do ní hra a ve finále mohou být zájmy i součástí vzdělanosti člověka. Vhodné složení volnočasových činností je ideálním prostředkem pro všestranný rozvoj dítěte, o který usilujeme při našem rodičovském i pedagogickém snažení. Při zájmech, se kterými se dítě ztotožňuje (není do nich nuceno), jsou zapojeny pozitivní city a vliv na rozvoj osobnosti bývá značný.

Období, kdy je člověk dítětem se nazývá dětství. Dětství začíná narozením a navazuje na ně adolescence. Dětství je klíčovým obdobím formování člověka, dobou rychlého fyzického i psychického vývoje a dozrávání. Tento vývoj není plynulý, ale probíhá v určitých skocích. Existují senzitivní období vzhledem k rozvoji různých schopností a osvojování dovedností. Tato citlivá období z hlediska psychického i tělesného vývoje nesmí být promeškána, protože zde hrozí nebezpečí, že při nerozvinutí schopnosti v určitém vymezeném čase, už nebude schopnost plně rozvinuta nikdy.

⁵ Úmluva o právech dítěte <http://www.crdm.adam.cz/publikace/umluva/umluva.htm> (14.8.2008).

⁶Opravilová, E. *Předškolní pedagogika I.* s.12.

Pokud se zamyslím nad uvedenými citlivými obdobími, opět se dostanu k zájmové činnosti, která může mít zásadní podíl na rozvoji některých schopností už v raném dětství.

Jsem například přesvědčena (ač nepopírám i dědičné vlivy), že kdybych v dětství navštěvovala kroužky jako hudebně-pohybová výchova nebo gymnastika, nemusela bych v pozdějším věku nebo i v dospělosti věnovat tolik energie ke zvládnutí koordinačně náročnějších pohybových aktivit (tanec, sestavy aerobiku). Pokud neuteču, tyto aktivity většinou i zvládnu, ale s vynaložením většího úsilí v porovnání s ostatními.

Je třeba vzít v úvahu jednotlivé zájmové oblasti a zamyslet se nad tím, ve kterém věkovém období je žádoucí tyto zájmy podporovat. Kdy je na ně ještě brzy nebo už pozdě. Bohužel ani názory odborníků nebudou shodné a rodič/pedagog tak často sbírá informace, zapojí své zkušenosti a zdravý rozum, vyvodí závěry pro své děti, zapojí je do volnočasových aktivit a doufá, že činí správně.

Význam dětství pro celkový vývoj jedince je nepopíratelný, vedle tělesného a psychického rozvoje dochází k formování základních rysů osobnosti, k formování povahových vlastností. Jsou zde položeny základy morálních hodnot člověka, ze kterých bude vycházet i v dospělosti. Dítě si osvojuje určité modely chování, které pozoruje okolo sebe - ať už v rodině nebo později v širším sociálním prostředí. Z dnešního pohledu o významu dětství nepochybujeme, nebylo tomu tak ale vždy.

V historii byl význam dětství často podceňován. Dítě bylo například vnímáno jako malý nedokonalý dospělý a dětství jako období, které je třeba přetrpět, než se z jedince stane plnohodnotná bytost. Toto podceňování jistě souviselo i s vysokou dětskou úmrtností, kdy byla sice vysoká porodnost, ale dospělosti se v některých obdobích nedožila ani polovina narozených. Možná se tak lidé i podvědomě bránili velkému žalu, který prožívá dnešní člověk nad ztrátou vlastního dítěte.

Jen postupně se například prosazoval zákaz dětské práce (v mnoha zemích světa je to problém i dnes) a takřkajíc krok za krokem byly přiznávány dětem určitá práva.

Pokud dítěti nebyla základní práva přiznávána, nemůžeme mluvit ani o všestranném rozvoji, ani o zájmových činnostech. Přinejmenším rozhodně ne v tom

pojetí, jak je vnímáme dnes. Zájmová činnost dětí předškolního věku je tedy až jevem posledních let.

Dvacáté století bylo snad pro dítě dobou příznivější, opět však ne vždy a ne všude. Podle manifestu švédské spisovatelky Elen Key bylo nazváno (mimo jiné) „stoletím dítěte“. Velký pokrok zaznamenáváme v poznání psychiky dítěte, intenzivní bádání probíhala v oblasti pedagogického působení. Naše země bohužel také prošla utrpením dvou světových válek a čtyřiceti lety nesvobodného režimu. Komunistickými snahami o dominanci jednotné kolektivní výchovy, která se však neukázala být tím propagovaným ideálem.

Předškolnímu dítěti se věnuje rodina a mateřská škola.

V minulém století vznikla celá řada volnočasových institucí a různých zájmových spolků. Předškolní dítě je sice na okraji zájmu těchto organizací, formují se však základy pro změny, ke kterým došlo po roce 1989.

V současnosti jsme se snad přes všechny překážky dostali přinejmenším v naší zemi v přístupu k dítěti dál. Dochází k posunu od vnímání dítěte jako objektu našeho výchovného a vzdělávacího působení, k pojetí osobnosti dítěte jako východiska pro další rozvoj. Bereme v potaz biologické, psychické i sociální potřeby dětí a stejně tak i individualitu každého jednotlivého dítěte. Uvědomujeme si zásadní význam počáteční etapy života pro další existenci jednotlivce.

Předškolnímu dítěti se věnují vedle rodiny a mateřské školy i další instituce. Přestože jsou učitelky mateřských škol profesionálky a svěřené děti i v zájmové oblasti mnohemu naučí, jeví se zapojení dětí i do dalších volnočasových aktivit jako přínosné.

Považovala jsem za důležité zmínit některá specifika vztahující se k dítěti a k dětství obecně ještě dříve, než se budu zabývat samotnou zájmovou činností dětí předškolního věku. Z uvedených vět je zřejmé, že pojetí dítěte, a potažmo i jeho zapojování do zájmových činností, se postupně formovalo. Stoupala obecně vnímaná hodnota dítěte a dětství a tím se měnil i přístup společnosti. Teprve postupně přestávala a přestávají být upírána dětem určitá základní práva. Výchově

je věnována větší pozornost. Teprve tyto logicky po sobě jdoucí skutečnosti mohly vést k dnešnímu pojetí dítěte a v návaznosti dochází i k rozvoji volnočasových zájmových aktivit. Pochopitelně zde působí i jiné vlivy - například ekonomické a sociální, které však ve větší míře není možné začlenit do této práce.

1.2. Dítě předškolního věku

1.2.1. Charakteristika dítěte předškolního věku

Předškolním věkem nazýváme období **od tří let do šesti až sedmi let**, kdy dítě vstupuje do první třídy.

Začátek období je dán fyzickým věkem a navazuje na období batolete.

Konec předškolního období je sociálním mezníkem, ve vztahu k fyzickému věku kolísá u jednotlivých dětí zpravidla v rozmezí jednoho roku, výjimečně je tato oscilace dokonce větší, což způsobují odklady případně předčasné nástupy do prvního ročníku základní školy. Na předškolní věk navazuje mladší školní věk.

V Pedagogickém slovníku vymezuje tuto etapu v životě člověka následující **definice**: „Vývojové období dítěte od dovršení třetího roku věku po vstup do školy, tzn. do dovršení šestého roku života. Hlavní činností předškolního dítěte je hra. V tomto věkovém období dítě zpravidla navštěvuje mateřskou školu, která je postupně připravuje na vstup do školy. Základem stále zůstává rodinná výchova, na které mateřská škola staví a která napomáhá dalšímu rozvoji dítěte".⁷

Jedná se o **období iniciativy**, kdy je dítě velice aktivní a zvědavé. Rádo se zapojuje do činností, chce si vyzkoušet nové věci. Aniž bychom dítě nutili, ochotně pomáhá. Z tohoto pohledu se jedná o ideální čas, kdy je možné vytvářet **základy** budoucích zájmových činností. Dítě si zkouší aktivity různého typu (hudební, pohybové, sezónní sporty, činnosti vyžadující zručnost, tvořivost apod.), ověřuje si své schopnosti, hranice svých možností, porovnává se s ostatními, chce být chváleno a uznáváno. Má potřebu něco zvládnout a tím si potvrdit svoje kvality.

⁷ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*.s.186.

1.2.2. Hra jako hlavní předmět zájmu dítěte

Hra je hlavní činností dítěte předškolního věku. Je hlavní náplní jeho dne a měla by být i hlavní náplní doby, kterou tráví v mateřské škole.

U zdravě se vyvíjejícího dítěte (stejně jako u zvířecích mláďat) pozorujeme přirozenou potřebu hrát si, prozkoumávat a tím poznávat okolní svět.

Hrou nesleduje dítě nějaký konkrétní cíl, cílem je samotný průběh hry, prožitek, který mu herní činnost přináší.

Hra má ve vývoji dítěte nezastupitelné místo. Pokud by dítě nemělo možnost hrát si, jeho vývoj by byl nevyhnutelně v mnoha ohledech zpomalen nebo narušen.

Význam hry je nejvýstižněji obsažen ve slovech Jana Ámose Komenského, který hru označuje za „krásnou přípravu k vážným věcem“.

Dítě ve hře poznává svět a zákonitosti, které ve světě a ve společnosti lidí platí.

Z bezpečné blízkosti mateřské osoby podniká dítě výpravy za poznáním do okolí - nejprve tak, aby byla maminka na dohled (což platí pro dítě v batolecím věku), v předškolním věku jsou to už cesty za poznáním i daleko mimo kruh rodiny.

V tematicky zaměřených hrách si dítě zkusí různé současné, především však budoucí role (na rodinu, na různá povolání). Snaží se v rámci svých možností pochopit, jak probíhají v jednoduché formě některé specifické činnosti (jak se uvaří pudink, jak pracuje průvodčí...) a jak se k sobě v různých situacích lidé chovají.

Díky skutečnosti, že činnosti při hře probíhají „jen jako“, může dítě zkoušet (znovu)prožívat různé problematické situace a tím se pokusit vyrovnat s požadavky okolního světa. Hra dává dítěti svobodu v hledání různých řešení, dítě si tak může znovu přehrát nějakou problémovou nebo citově výraznou situaci a pokusit se najít způsob, jak vše vyřešit, alespoň na této symbolické úrovni.

Hru je možné chápat jako **předstupeň různých zájmových činností** a v hrách najdeme aktivity, ze kterých se při dobrých podmínkách možná vyvinou zájmy.

Pro zájmové činnosti spojené s pohybem jsou neopomenutelným základem **pohybové hry**. Jedná se o velkou skupinu her, navíc pohyb je přirozenou potřebou

dítěte a zdravé předškolní dítě věnuje pohybovým aktivitám 5-6 hodin z každého dne, proto je vliv pohybových her tak významný.

Představují základ pro veškeré sporty, pěstují předpoklady pro atletické i gymnastické disciplíny, pro sezónní sporty i kolektivní hry. Rozvíjí se při nich spolupráce i soutěživost.

Hudebně pohybové hry mají pozitivní vliv na koordinovanost pohybů, rytmičnost, rozvíjejí orientaci v prostoru. Mohou být základem pro budoucí zájmy v oblasti hudby a pohybu (různé druhy tance, moderní gymnastika, zpěv, hra na hudební nástroj...).

Konstruktivní hry podporují rozvoj jemné motoriky, zručnosti, představivosti, nezbytná je i určitá míra přesnosti a pečlivosti, dítě se musí chvíli soustředit, rozvíjejí se volní vlastnosti, schopnost překonávat překážky i pracovitost. Mohou být základem pro kutilské zájmy nejrůznější povahy, například sestavování modelů z různých materiálů nebo fotografování.

Tento typ her souvisí i s výtvarnými činnostmi, vždyť kresba je určitou plošnou konstrukcí. Od konstruktivní hry vede jen krátká cesta k prostorovému výtvarnému vyjádření z různého materiálu. Může být základem pro budoucí zájem o tvorbu keramiky a další činnosti typické pro výtvarné dílny.

I zde je žádoucí podporovat dětskou tvořivost, ponechat prostor pro spontánní vyjadřování a originální nápady, které nebudou svazovány pokynem učitelky nebo návodem ke stavebnici přiloženým od výrobce.

Na napodobivé hry navazují **hry námětové (tematické)**. Inspiruje je obvykle činnost dospělého, případně staršího dítěte. Stejně jako existuje široká paleta námětových her, je i široké pole zájmů, pro které mohou být námětové hry základem. Naprosto zřejmý základ představují námětové hry pro budoucí zájmy o dramatické činnosti.

Schopní vedoucí zájmových kroužků používají hry k rozvoji dovedností předškolních dětí, hra obvykle tvoří značnou část náplně volnočasové aktivity. Nelze však položit rovnítko mezi hru a zájmovou činnost *dětí*. Ani děti dle mého názoru tyto činnosti neztotožňují, přestože mezi nimi není pevná hranice. Hra je (mimo jiné) prostředkem k rozvoji zájmů dětí a zájmy jsou obohacem jejich života,

příčemž se mohou promítnout i do dětské hry (například hry holčiček v mateřské škole na baletky).

1.2.3. Dítě a rodina

Rodinu vnímáme jako základní sociální skupinu, která má pro vývoj dítěte v předškolním období (stejně jako v obdobích předchozích) primární význam. Zajišťuje uspokojování jeho potřeb, poskytuje mu bezpečné zázemí, je zdrojem jistoty. Členy rodiny pojí silná citová vazba, sdílejí spolu přítomnost, počítají se společnou budoucností, pro kterou si tvoří plány. Účastní se společných každodenních aktivit i aktivit mimořádných ve formě oslav, svátků, dovolených...

V rodině si dítě osvojuje základní způsoby chování a základní postoje.

Pokud rodina dobře funguje, cítí se dítě na základě pozitivních vztahů bezpečně a vytvoření tohoto bezpečného základu je i předpokladem pro rozvoj vztahů mimo rodinu.

V neposlední řadě hraje rodina podstatnou roli při utváření základů zájmů, které budou provázet život dítěte i v pozdějším věku a často také v dospělosti. Tyto zájmy do značné míry odrážejí hodnoty, které rodina uznává.

Rodiče jsou pro předškoláka velkým vzorem, jejich názory dítě nekriticky přijímá. Jsou přesvědčeni o jejich všemocnosti, myslí si, že si rodiče dokážou se vším poradit, což zvyšuje pocit bezpečí a jistoty. S rodičem se dítě identifikuje, v budoucnu chce být jako on. Způsob chování rodičů, jejich mluvy, postojů... přijímá dítě v hotové podobě a považuje je za ten nejsprávnější. Plně je akceptuje. Z tohoto důvodu je nutné, aby rodiče byli dětem opravdu kvalitním příkladem podle latinského přísloví „Verba docent, exempla trahunt“ (Slova poučují, příklady táhnou).

Role matky je tradičně především pečovatelská. Matka tráví s dítětem většinou více času než otec. Je ochraňující osobou, hlavním zdrojem jistoty a bezpečí, ke kterému se dítě uchyluje, když se cítí nejisté nebo ohrožené. V předškolním věku se původně těsná vazba dítěte na matku stále více uvolňuje.

Zájmy, které maminky u svých dětí podporují, se odvíjejí od jejich vlastních zájmů. Často to bývají výtvarně či rukodělně zaměřené činnosti nebo činnosti odvíjející se od chodu domácnosti (například vaření), mohou to být hudební aktivity, aktivity pohybové a jiné.

Otcovská role je vymezena podstatně méně a záleží na každém jednotlivém otci a situaci v rodině, jak se jí zhostí. Do jaké míry se bude otec dítěti věnovat je ovlivněno zájmem otce o potomka, angažovaností ve výchově, pracovním vytížením, představou matky i dalšími aktuálními faktory. Vztahy otec - dítě jsou tudíž mnohem variabilnější. Obecně by bylo možné konstatovat, že otcové tráví s dětmi spíše méně času. Společnému času s otcem obvykle dominují pohybové aktivity, výlety, provádění „lumpáren“.

Na rozvoj zájmových aktivit mají vliv oba rodiče. Záleží na jejich zaměření a úsilí, kterým směrem své děti povedou.

Problém nastává tehdy, když jeden z rodičů (častěji otec) ve výchově dítěte chybí. Zejména u chlapců, kteří nemají ve svém blízkém okolí jiný mužský vzor (dědeček, strýc) nedochází k identifikaci s mužskou rolí, nerozvíjejí se ani zájmy typické pro chlapce (fotbal, kutilství). Pro ostatní hochy je takové dítě méně „atraktivní“ a nemusí být žádaným společníkem pro hru.

Sourozenecké vztahy jsou pro dítě citově významné. Sourozenci sdílejí jedno rodinné prostředí. Jen málokdy jsou sourozenci stejného věku, proto nejsou jejich vzájemné vztahy tak rovnocenné, jako je tomu u vrstevníků. Při menším věkovém rozdílu se může projevit v předškolním věku sourozenecká rivalita, ale i spojenectví. Pokud jsou si sourozenci věkově vzdálenější, přebírá ten starší obvykle ochrannou roli. Určitým činitelem ve vztazích sourozenců je také postoj rodičů. I sourozenec může mít vliv na rozvoj zájmů, zejména to platí o starším sourozenci, který je podobné povahy a temperamentu a může jít mladšímu dítěti svými zájmovými aktivitami příkladem. Zásadní vliv však mají v této oblasti na předškoláka rodiče.

Předškolák ve větší míře než batole začíná přesahovat mimo okruh nejbližších. Pro předškolní věk je typické **odpoutávání se od rodiny**. Navazuje čtenější i hlubší vztahy nejen s širším rodinným zázemím - příbuzní, rodinní přátelé a známí, sousedé..., ale i s lidmi (vrstevníky i dospělými) mimo tento okruh, přičemž

k rozvoji vtaů mimo řirř rodinu pŕispívá pŕedevřím vstup dítěte do mateŕské řkoly. Z rodiny se tak dítě zpravidla poprvě, protože v současnosti jen málo dětí navřtěvuje jesle, dostává do nějaké instituce.

Pŕedřkolák se neodpoutává jen od rodiny, ale i od dospělých. Vyřaduje kontakt s vrstevníky, který je důležitý pro jeho další sociální vřvoj. Tento kontakt je dítěti umožněn pŕedevřím v mateŕské řkole. Pokud ji vřak dětí z nějakého důvodu navřtěvovat nemohou, měly by trávit čas s kamarády pŕibližně stejného věku jinde - napŕíklad v mateŕských centrech nebo alespoň s dětmi dalších maminek na hřiřtích.

Schopnost odpoutat se od dospělé osoby (nebo i od starřího sourozence) dokládá jistý stupeň zralosti dítěte v rámci socializace.

Na zájmové aktivity dítěte pŕůsobí řirř rodina, instituce (jako je mateŕská řkola) i vrstevníci, ale u dětí této věkové skupiny se jedná ve srovnání s vlivem fungující nejbližří rodiny spíš o pŕůsobení doplňující a obohacující.

Stabilní rodinné zázemí má pro dítě pŕedřkolního věku primární vřznam. Pokud dojde k rozpadu rodiny, kde vyrůstá pŕedřkolák, pŕedstavuje tato situace pro dítě vřdy zátěž s některými charakteristickými rysy. Dochází ke ztrátě jistoty a naruření bezpečného zázemí rodinného kruhu, který pŕedřkolní dítě považovalo za jednu daný, neměnný a trvalý. Vzhledem k egocentrickému uvařování, hledá pŕedřkolák vinu za odchod jednoho z rodičů u sebe (nebyl hodný, neuklízel si hračky...). Vzhledem k nedostatku zkušeností dítě neumí posoudit ani následky, věří, že pokud by se rodič (zpravidla otec) vrátil, vřechno bude jako dřív.

Rozvádí se pŕibližně každé druhé manželství (napŕíklad v roce 2008 dosahovala úhrnná rozvodovost na 100 sňatků 49,6%), čímž jsou bohužel nutně zasařeny i pŕedřkolní dětí. „Bezdětná manželství se nejčastěji rozpadají již velmi brzy od sňatku (v prvním až třetím dokončeném roce trvání manželství), zatímco manželství s dětmi až o něco později a jejich vysoká intenzita rozvodovosti se udržuje až do doby, než se nezletilé dětí stanou zletilými nebo se věku zletilosti již blíží“.⁸

Při nepřítomnosti jednoho rodiče chybí dítěti potŕebný vzor mužské (výjimečně řenské) role. Někdy může být suplován dalřím členem rodiny. Pokud

⁸<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost> (17.3.2009)

tomu tak není, je dítě ochuzeno i ve volnočasové a zájmové oblasti.

1.2.4. Dítě a mateřská škola

Většina dětí předškolního věku v České republice vstupuje do mateřské školy. Mateřské školy zajišťují předškolní výchovu a vzdělávání dětem, kterým je zpravidla tři až šest let.

Z hlediska **rozvoje zájmových činností** by měla mateřská škola na rodinnou výchovu navázat. Je dobré, když jsou zájmy rodiny a mateřské školy v souladu. Mateřská škola obecně (nejen pokud bereme v potaz zájmové aktivity) na výchově rodinné staví, má ji vhodně doplňovat, napomáhat dalšímu rozvoji dítěte, poskytovat dostatek vhodných podnětů pro rozvoj schopností a osvojování dovedností, má podporovat zájem dítěte o učení se novým skutečnostem.

Působení této zpravidla první instituce, do které dítě z rodiny přichází, na vývoj dítěte není zanedbatelné. A to ani tehdy, když mluvíme o základech zájmových činností. S mnohými aktivitami se zde dítě setkává poprvé, někdy by bylo vhodné dodat bohužel. Pro upřesnění: některé děti v mateřské škole poprvé malují vodovými barvami, poprvé modelují, v některých rodinách se nezpívá, natož aby se „muzicírovalo“, jiné děti neumějí běhat, neznají hru s míčem... Mateřská škola tak může představovat vhodné stimulační prostředí s pestrou nabídkou a mnoha podněty pro rozvoj dítěte.

Učitelky mateřských škol, pokud splňují požadované vzdělání, mají za sebou důkladnou všestrannou teoretickou a praktickou přípravu pro práci s dětmi předškolního věku a nejen to, prošly intenzivní průpravou v oblasti hudební, pohybové, hudebně-pohybové, výtvarné, literární, dramatické, případně i jiné. Spojení kvalifikace v kombinaci se zkušenostmi tvoří výborný předpoklad pro rozvoj těchto oblastí, i jako možného základu další zájmové činnosti, u svěřených dětí.

Se všemi zmíněnými oblastmi se děti seznamují v rámci běžných každodenních činností v mateřských školách i při akcích mimořádných nebo volitelných - školky v přírodě, zájmové kroužky pořádané při mateřských školách nebo příprava na různá vystoupení pro rodiče i veřejnost.

Mateřská škola je ideálním prostředím pro **rozvoj vztahů s vrstevníky**. Skutečnost, koho si dítě vybere za kamaráda, bývá také mimo jiné ovlivněna podobnými zájmy - například zájem o pohybové aktivity nebo o konstruktivní hry. Společná hra s kamarádem je i stimulem k dalšímu rozvoji schopností a dovedností v příslušné oblasti.

Z hlediska mateřské školy tak na rozvoj základů zájmů dítěte působí učitelka, vrstevníci a dostatečně podnětné prostředí a vybavení školy.

1.3. Zájmová činnost dětí předškolního věku

Zájmy se vyvíjejí po celý život a v každé životní etapě má zájmová činnost svá specifika.

V předškolním věku se zdravé dítě zajímá o veškeré činnosti, které v jeho okolí probíhají. Dítě má chuť zkusit nové aktivity, ve kterých zjišťuje své možnosti a rozvíjí své předpoklady. Úkolem dospělého by mělo být nabídnout dítěti pestré činnosti s širším záběrem aktivit, včetně sezónních činností v různém prostředí. Místo úzké rané specializace v jednom oboru by si předškolní děti měly zkusit širokou paletu zájmových aktivit - pohybových, esteticko-výchovných, environmentálních, základy společenskovedních činností apod. Děti se postupně učí orientovat v základních zájmových oblastech.

Zájmy předškolního dítěte jsou zatím krátkodobé. Obvykle jsou spíše povrchní, hluboké zaujetí určitým oborem ale není vyloučeno (znalosti dětí z oblasti dinosaurů, vláčky... jsou někdy obdivuhodné). V dalším období - v mladším školním věku se zájmy postupně prohlubují a specializují.

Cílem naší práce s dítětem předškolního věku v oblasti zájmových aktivit by mělo být seznámení s širší škálou činností. Tyto aktivity se v budoucnu mohou stát dobrým základem, na kterém bude moci dítě stavět, a z nichž se vyvine jeden nebo i několik kvalitních hlubokých dlouhotrvajících (snad i celoživotních) zájmů, které život člověka obohatí a budou pro něj naplní volného času i oporou v těžších chvílích.

Základní **vliv** na rozvoj zájmových činností předškolního dítěte má rodina. Děti přebírají životní styl rodičů, jehož významnou částí je způsob trávení volného času, a tedy i zájmové činnosti. Napodobování vzorů rodičů, případně prarodičů, sourozenců a dalších příbuzných neplatí vždy a bezvýhradně, protože rodinné vztahy jsou komplikované a proměnlivé.

Nelze vynechat ani dědičné faktory - předpoklady pro hudebně-pohybové činnosti (udivují mě ladné taneční pohyby romských předškolních dětí), technické schopnosti apod.

Zájmové činnosti aktivně rozvíjí mateřská škola - děti se zde seznamují se širokou škálou aktivit a ty nezřídka zpětně inspirují trávení volného času v rodinách.

Teprve v pozdějším věku sílí vliv vrstevníků, nastupuje škola, média, internet...

Na zájmové činnosti dětí má vliv také **sociální a ekonomické postavení rodiny**. U rodin s horší socio-ekonomickou pozicí předpokládáme méně stimulujících vlivů na rozvoj zájmové činnosti.

Může se jednat o nižší zainteresovanost rodičů na rozvoji dětí v různých zájmových oblastech. Sami rodiče například nemají hodnotné zájmy, volný čas tráví u televize, bulvárních novin nebo s cigaretou nadávajíc na poměry ve společnosti.

Druhým faktorem je **nedostatek** či úplná absence volných finančních prostředků, které mohou rodiny do realizování zájmových aktivit investovat. Nejprve je nutné uhradit základní položky typu bydlení, jídlo, oblečení, doprava do škol a zaměstnání. Teprve zbylé finance je možné investovat do zájmových činností, přičemž některé aktivity jsou nákladné (například některé sporty), jiné jsou relativně dostupné, ale určitá investice je nutná téměř vždy.

Zájmové aktivity předškolních dětí se liší **ve městě a na venkově**.

Město nabízí více organizovaných aktivit, například cvičení rodičů s dětmi, výuku hry na flétnu, výtvarné kroužky. Naopak spontánní hry a pohybové činnosti ve venkovním prostředí jsou pro městské děti dostupné méně.

Na vesnicích je nabídka organizované činnosti malá, případně jde o jednorázové akce. Je možné děti vozit do přilehlého města, což ale nelze uskutečnit

ve všech rodinách (k dispozici je jen jedno auto využívané živitelem rodiny apod.). Naopak spontánních aktivit v přirozeném prostředí mají venkovské děti dostatek a jejich efekt na rozvoj dítěte například v pohybové nebo environmentální oblasti může být s citlivou podporou rodičů daleko větší, než by měl organizovaný kroužek.

Z hlediska **prostředí** se může předškolní dítě seznamovat se zájmovými činnostmi na mnoha místech.

Dominantním prostředím je **prostředí domácí**, kterým může být dům, byt, případně dětský domov a nejbližší ohraničené okolí. S aktivitami zájmové povahy zde dítě seznamují rodiče nebo další příslušníci rodiny, případně vychovatelé.

Dostatek volného času by měly děti trávit také **ve venkovním prostředí**, kterým může být volná příroda, hřiště, parky, areály zdraví apod. Předškolní dítě by mělo být pod dohledem dospělého nebo staršího dítěte/sourozence. I zde dochází k rozvoji zájmů předškoláka (například pohybové a míčové hry, vztah k přírodě). Upřednostňován by měl být především pobyt na zdravém vzduchu.

V předškolním věku děti zpravidla docházejí do **mateřské školy**. Na zájmové činnosti zde má vliv působení pedagogů, případně dalších pracovníků, kteří v mateřské škole vedou různé zájmové kroužky (cizí jazyk, zájmová hudební výchova...).

Instituce zaměřené na výchovu a vzdělávání dětí ve volném čase - základní umělecké školy, domy dětí a mládeže, jazykové školy, různá sdružení. Tyto instituce sice bývají primárně zaměřeny až na děti školního věku, nicméně i jejich nabídka pro děti předškolní bývá poměrně pestrá.

Již v předškolním věku se můžeme z hlediska rozvoje zájmových činností setkat s některými **rizikovými skupinami dětí**.

Jednou z nich jsou **děti přetěžované** nadbytkem organizovaných zájmových aktivit. Bývají to děti ambiciózních rodičů, které jsou převáženy z jednoho kroužku do druhého. Důvody mohou mít rodiče různé:

přehnaná snaha, původně vedená dobrým úmyslem, aby si děti vyzkoušely rozmanité činnosti;

nenaplněné sny rodičů („Vždycky jsem chtěla být baletkou.“, „Měl jsem se stát fotbalistou.“);

nápodoba známých či snaha být „in“ („Morávkovi vozí Honzíka na tenis, my bychom měli zapsat Jakuba taky.“);

- snaha předvést se před okolím a známými („My na to máme.“).

Tyto děti nemají skutečný volný čas, který každé dítě potřebuje pro zdravý vývoj a duševní rovnováhu.

Další skupinou jsou děti, které se věnují určité zájmové činnosti na vrcholové úrovni. Tento jev je sice v předškolním věku ojedinělý, ale určité tendence k rané specializaci můžeme zaznamenat i u dětí před vstupem do školy (hokej, gymnastika). V takových případech se vytrácí původní pojetí zájmového charakteru činnosti a nastupuje tlak na výkon a dosažené výsledky, dítě má pravidelné tréninky a zbývá mu jen minimum času na hry s vrstevníky, které by odpovídaly jeho věku. Rizikem takovéto specializace je i nereálné nadhodnocování dítěte nehledě na to, že dítě je zaměřeno jednostranně, ale s činnostmi jiného charakteru se seznámí sotva v základní úrovni. Nelze opomenout ani zdravotní rizika a přepětí.

Oproti dětem, které trpí přetížením z nedostatku volného času v důsledku přílišného zapojení do organizovaných zájmových činností je zde skupina dětí, které mají nadbytek neorganizovaného volného času bez zájmových činností nebo se vzory v nekvalitních zájmech, kterými se zabývají lidé v jejich okolí. Tyto děti jsou ponechány samy sobě (někdy dokonce bez dozoru). Z různých důvodů se rodiče svým dětem dostatečně nevěnují, nedochází tak k rozvoji jejich předpokladů, z nichž některé při opomenutí v raném věku již nebudou moci být plně rozvinuty nikdy. Volný čas pak děti začínají trávit ve vrstevnických skupinách bez pozitivního zaměření, odtud je již jen krůček k aktivitám, které jsou ze společenského hlediska nežádoucí (vandalismus, týrání zvířat...).

1.3.1. Zájmová činnost v historii

K zájmovým aktivitám předškolních dětí v historii bohužel chybí důkazy a záznamy, případně jsou velice sporé.

Existují záznamy o hrách a nálezy hraček. Mají podoby maleb a vlysů v hrobkách egyptských faraónů - některé hrající si děti byly pravděpodobně

předškolního věku, jiné již byly starší. Objevily se fresky dětí při hře například na Krétě⁹. Vykopávky mají také charakter hrajících si dětí, především se však jedná o hračky a zmenšené pracovní nástroje dospělých.

Zájmová činnost, jak ji chápeme dnes a jak ji definuje například Pedagogický slovník, v historii ve věkové skupině předškolních dětí v podstatě neexistovala.

Děti byly zaměstnány hrou a jednoduchým způsobem pomáhaly při práci dospělým. Rozvoj jejich předpokladů závisel na rodině, ve šlechtických kruzích na vychovatelích.

Za zmínku jistě stojí varování **J. A. Komenského** před zahálkou dětí a nevyplněným volným časem, která je aktuální i v dnešní době:

„Zahálka že jest polštář satanů, svatí Otcové říkali: a pravdivě. Koho zajisté satan nezaměstknáno najde, toho jistotně sám zaměstkná, nejprv myšlenými scestnými, potom i skutky zlými. Nedopouštěti tedy hned z mláde zaháleti, alebrž v práce ustavičné ho zavozovati opatrnost jest: protože se tím zlému pokušiteli cesty zasekávají. Avšak práce míním, s jaké býti mohou, byť nic nebyly jiného (jakož býti nemohou) než hříčky toliko. Lépe jest hráti než zaháleti: nebo ve hře vždy se něčím mysl zanáší a často brousí. A takť zavozovati dítek v práci nebude nesnadné, když samo přirození k tomu je vede, aby vždycky něco dělaly.“¹⁰

Opět se jedná především o hru a pracovní činnosti, ovšem Komenský v Informatoriu školy mateřské neopomíjí ani rozvoj esteticko-výchovný nebo pohybový, jeho nositelem mají být rodiče (matka v první řadě).

V průběhu devatenáctého století a první poloviny století dvacátého se začíná (v souvislosti s vývojem nových výrobních postupů a v souvislosti s technickými objevy) zvyšovat podíl volného času dospělých, kteří mají více možností rozvíjet své zájmové činnosti. Rozvoj zájmových činností v rodině měl nezanedbatelný vliv i na předškolní děti. Tento vývoj byl zpočátku více patrný ve vyšších socio-ekonomických vrstvách a spíše ve městech.

⁹OUVOVÁ, V. *Lidé a hry*.

¹⁰Komenský, J. A. *Informatorium školy mateřské*, s. 107-108.

Od poloviny dvacátého století dochází k intenzivnímu rozvoji zájmových organizací a spolků, jejich činnost je však zatím zaměřena na děti školního věku a mládež. Práci s předškolními dětmi se nevěnují nebo věnují jen výjimečně. Těžiště rozvoje předškolního dítěte stále spočívá na rodině a dále na mateřské škole.

1.3.2. Zájmová činnost po roce 1990

Devadesátá léta znamenají pro naši zemi velký společenský i ekonomický předěl. Počáteční euforie byla následována také novými skutečnostmi, kterým jsme se museli přizpůsobit, některé jsme mohli vzít jako výzvu a těšit se z nových pozitivních výsledků a možností, na jiné jsme si zvykli, jako na fakta související s tržní ekonomikou.

Objevily se nové možnosti v oblasti zájmových činností.

Zatímco dříve se instituce (v podobě školských zařízení a domů dětí a mládeže) a sdružení organizující volný čas zaměřovaly především na školní děti a mládež, po roce 1990 dochází k rozšíření nabídky na další cílové skupiny - zdravotně a sociálně hendikepovaní, etnické menšiny, senioři a v neposlední řadě se jedná také o předškolní děti.

Nabídka zájmových činností se od devadesátých let značně rozšířila i z hlediska obsahového. Příčinou jsou změny v technické oblasti (kurzy práce s počítačem od uživatelských až po programování), rozvoj některých sportovních odvětví (golf, kolečkové brusle) nebo například v uvědomění si důležitosti sepejetí člověka s přírodou (ekologické aktivity) či významu uchování některých tradic pro další generace (lidové slavnosti v národopisných centrech).

Uplatňují se i nové přístupy k organizaci zájmových činností, které souvisejí částečně i s rozšiřováním nabídky. Jedná se například o organizaci cvičení nebo plavání rodičů s dětmi, kdy se vedoucí kurzů snaží pracovat s malými i s dospělými současně. Dalším příkladem jsou interaktivní prohlídky expozic muzeí, kdy děti zdaleka nejsou nuceny jen k prohlížení exponátů, na které si není možné sáhnout. Aktivity jsou pro děti více přitažlivé, mají možnost vyzkoušet si činnosti, uplatňuje se prožitkové učení, které je pro děti větším přínosem než pouhé povídání si o ději nebo ukazování obrázků.

Principy tržní ekonomiky s sebou přinesly i skutečnost, že instituce a organizace zajišťující zájmovou činnost jsou zpravidla nuceny částečně nebo i úplně **samofinancovat své aktivity**.

Zájmové činnosti nejsou jen prostředkem výchovy, vzdělávání a rozvoje člověka, ale stávají se předmětem komerčního zájmu a zdrojem nevídaných zisků. Toto komerční zaměření někdy převáží a **určité aktivity rezignují na vzdělávání a rozvoj osobnosti**. Tato smutná skutečnost zasahuje i do zájmů předškolních dětí - i malé děti se například setkávají s nevhodnou nabídkou počítačových her obsahujících násilí.

Dohled nad rozvojem kvalitních zájmů by měli mít v tomto věku vždy pod kontrolou rodiče nebo vychovatelé. Oni mají dítě citlivě vést především svým příkladem správným směrem, ačkoli boj s reklamou na příšerky a s drsnými kreslenými seriály se nemusí zdát jednoduchý.

Můžeme vnímat jistý celospolečenský **tlak na kvalitní využívání volného času**, který bude naplněn přínosnými zájmovými činnostmi. Zde je však třeba uchovat při výchově dítěte zdravou rovnováhu a vyhnout se některým **rizikům**:

Hrozí nebezpečí přílišné **přeorganizovanosti**, kdy dítě nemá čas na hrové aktivity, které by odpovídaly jeho věku. Je tím narušen přirozený rozvoj osobnosti, jsou ochuzeny kontakty s nejbližšími.

Druhým extrémem je **absence zájmových činností**. Může dojít k zanedbání rozvoje některých předpokladů, které by bylo vhodné stimulovat právě v předškolním věku. Při neorganizovaném trávení volného času hrozí také více úrazů dětí. I v předškolním věku se mohou začít objevovat počátky společensky nevhodného chování z důvodu nedostatku smysluplné činnosti a nudy (agresivita, ničení věcí).

1.3.3. Instituce a organizace nabízející zájmové činnosti

V současné době existuje celá řada institucí a spolků, které organizují zájmové činnosti dětí předškolního věku. Mají různé zřizovatele, různé právní formy a různý způsob financování. Mezi nejběžnější můžeme počítat mateřská centra,

mateřské školy, domy dětí a mládeže, základní umělecké školy, různá sdružení a komerční organizace.

Mateřská centra vystupují někdy i pod jinými názvy (dětský klub, rodinný klub, mateřské a otcovské centrum). Obecně lze říci, že tato centra jsou zaměřena primárně na rodiče s dětmi na rodičovské dovolené, druhotně organizují i zájmovou činnost pro děti do šesti let (někdy i pro děti starší). Nezřídka suplují mateřskou školu dětem, které ji z různých důvodů nemohou navštěvovat. V organizaci mateřských center se angažují především matky na mateřské nebo rodičovské dovolené (často jsou to učitelky), z nichž některé jsou velice šikovné v určité oblasti a tu rozvíjejí i u dětí formou zájmových činností.

Mateřské školy rozvíjejí zájmy dětí ve své každodenní činnosti. Některé zájmové činnosti uskutečňuje přímo paní učitelka v její třídě, jiné jsou organizovány dle zájmu rodičů externími případně interními pracovníky, mohou být zpoplatněny nad rámec školného.

Domy dětí a mládeže realizují pestrou nabídku zájmových činností. V posledních letech se ve větší intenzitě zaměřují i na děti předškolního věku. Některé kroužky jsou určeny i rodičům s dětmi.

Základní umělecké školy mají obvykle hudební, taneční, výtvarné a literárně-dramatické obory. Pro předškolní děti jsou určeny především „přípravky“ hudebního oboru.

Jazykové školy reagují v posledních letech na zvýšenou poptávku po výuce cizích jazyků. Nabízejí kurzy určené dětem od nejujtějšího věku, jedná se především o angličtinu a několik málo dalších jazyků. Formu kurzů přizpůsobují věku dětí.

Mezi sdružení organizující pravidelné (případně jednorázové) zájmové činnosti pro děti předškolního věku patří YMCA (Křesťanské sdružení mladých lidí), YWCA (Křesťanské sdružení mladých žen), tělovýchovná sdružení typu Sokol a

mnohá další (často mají formu obecně prospěšných společností), z nichž některá působí jen v určitém místě nebo regionu.

Komerční organizace zaměřené na předškolní věk jsou například herny pro děti, zábavní střediska a dětské koutky. Zájmovým aktivitám se věnují v různé míře.

1.4. Souhrn - rozvoj zájmů ano, ale...

V předchozím teoretickém pojednání jsem se pokusila v určitých bodech nastolit složitost celé problematiky zájmových činností ve vztahu k předškolnímu dítěti. Zamýšlela jsem se nad možnostmi a typologií zájmových aktivit a současně také nad prostředím, kde je možné zájmy dětí rozvíjet a nad způsoby organizace.

Z původně široké otázky, vyplynulo několik položek, nad kterými je třeba zamýšlet se dál a současně se na ně, pokud to možnosti dovolí, zaměřit i při praktickém výzkumu.

Z institucí, které se věnují zájmům dětí před vstupem do základní školy, když nebereme v potaz mateřskou školu, se jako významné jeví:

- **domy dětí a mládeže**, které rozvíjejí širokou paletu zájmů;
- **základní umělecké školy** - jejich dominantou jsou (a v nejbližší době i nadále budou) především hudební obory (viz příloha č. II);
- **jazykové školy** nabízející kurzy pro děti;
- plus některé jednotlivé organizace a sdružení působící v příslušné lokalitě.

Dále je třeba zamyslet se nad **významem jednotlivých zájmových činností** v předškolním období. Zhodnotit jejich přínos a opodstatnění.

S pokračující praxí a tím, jak člověk sbírá zkušenosti a pozoruje své okolí, se mně jeví jako neopomenutelné **zájmy spojené s pohybem**. Existuje spousta žádoucích pohybových aktivit, které představují prevenci problémů, s nimiž se potýká současná populace. Myslím tím obezitu, kardio-vaskulární onemocnění, cukrovku, špatné držení těla a nevhodné pohybové stereotypy, které vedou k bolestem zad apod. Pohyb zvyšuje fyzickou kondici a prokázána je i souvislost s pravidelným pohybem a dobrými duševními výkony. Navíc jsou při pohybových

aktivitách stimulovány žádoucí povahové vlastnosti typu vytrvalost, cílevědomost, disciplína, spolupráce, smysl pro fair play.

Další významnou oblastí, která je bohužel s nástupem informačních technologií velmi zanedbávána, je čtenářství. Snažím se na ni stále apelovat, i když nevím, zda nepřipomínám Sisyfa. Čtenářství rozšiřuje obzory a kultivuje a obohacuje vyjadřování. Slovní zásoba a jazyk obecně dostávají v posledních letech takřkájíc „na frak“, stačí se zaposlouchat do mluvy lidí kolem, o vyjadřování typu SMS a chat nemluvě. U předškolních dětí se pochopitelně nejedná o vlastní čtení, ale především o čtení zprostředkované dospělým, případně starším dítětem, a o budování vztahu ke knihám. Na podporu čtenářství volnočasové instituce nepamatují, pouze ojediněle se setkáváme s akcemi knihoven nebo velkých knihkupectví, celá oblast tak zůstává v rukou rodiny a mateřské školy.

Zcela na místě je **rozvoj zájmů esteticko-výchovných**. Tyto zájmy člověka kultivují, obohacují jeho život, činí ho hezčím a příjemnějším. Jde o hudební činnosti, výtvarné i dramatické. Mnohé rodiny tuto oblast opomíjejí, často rodiče jako by ani nebyli schopni/ochotni s dětmi zpívat nebo malovat. Svě opodstatnění zde má kvalifikovaná práce učitelek mateřských škol. V této oblasti musím opět vyzvednout základní umělecké školy a jejich hudební přípravky určené předškolákům.

Rozvoj vztahu dítěte k přírodě, moderněji bychom řekli **ekologická/environmentální zájmová oblast**. Na tyto zájmy není nikdy brzy. Přírodu můžeme objevovat i s velmi malými dětmi a učit je citlivému vztahu k ní. I batoleti vnímavá maminka ukazuje krásné věci v přírodním prostředí - bohužel je to spíš ideál než realita, zvláště při životě ve velkoměstě. Mateřské školy v posledních letech vymezují více prostoru pro tuto oblast. Z pohledu zájmových organizací nabízejí aktivity pro menší děti především ekologická sdružení.

Počítače jsem si osobně zařadila jednoznačně do kategorie „dobrý sluha - špatný pán“. V mnoha ohledech jsou nám výborným pomocníkem, ale nemělo by se to přehánět. Vždyť kvůli hodinám, které u nich dnes mnoho lidí tráví, nám uniká tolik zajímavého z reálného života! Počítač je pro dítě velkým lákadlem, zejména pokud u něj každý den sedí rodiče. Nelze jít proti proudu doby a dítěti počítač

odpírat, ale jsem toho názoru, že v předškolním věku není nutné dítě s výpočetní technikou systematicky seznamovat.

Jako poslední významný okruh zájmů uvádím **cizí jazyky**. V současné době v naší zemi se jedná primárně o **angličtinu**, kterou se chci více zabývat i v praktické části. Bohužel se mně zdá, že čím více se o tuto oblast zajímám, tím méně jednoznačný pohled na výuku angličtiny mám a navíc ve mně narůstá skepse. O nezbytnosti kroužků cizích jazyků v předškolním věku pochybuji.

Spontánně se o angličtinu (nebo jinou řeč mimo mateřskou) předškolní dítě začne zajímat spíš výjimečně - obvykle nevidí rodiče mluvit anglicky, většina dětí se nepohybuje v prostředí, kde by se angličtinou mluvilo. Pokud je tomu naopak, pak ano, zde je angličtina na místě. Pro většinu rodičů je to však spíš trend doby. Chtějí pro své dítě to nejlepší, přejí mu, aby získalo určitý náskok v nárocích, které jsou na nás kladeny. Objevují se však tvrzení, že kroužky angličtiny žádný výrazný náskok ve znalostech jazyka u předškolních dětí stejně nevytvoří.

Děti jsou v kurzech angličtiny rozvíjeny hrou, většinou to není činnost, kterou by provádět nechtěly, je však otázkou, zda by nebylo prospěšnější věnovat se v tomto období jiným zájmům a další jazyk přenechat až mladšímu školnímu věku. Tyto nejasnosti bych chtěla, mimo jiné, pomocí následující části trochu objasnit.

2. Praktická část

2.1. Cíle

Praktický výzkum jsem se rozhodla uskutečnit v části Prahy, kde v současnosti bydlím a kde se také nejčastěji pohybuji. Nebylo by možné ani účelné mapovat Prahu celou, protože pak by bylo šetření jen povrchní a namátkové a nepřineslo by závěry, se kterými bych mohla pracovat dále.

Postup proběhne od širší problematiky k některým užším otázkám. V první fázi provedu zmapování zájmových institucí v lokalitě, pokusím se zjistit, které zájmové organizace tu působí, zda nabízejí aktivity pro předškolní děti a jestliže ano, pak jaké. Hlavní sledované instituce - DDM, ZUŠ a jazykové školy již vyplynuly z teoretické části, stejně jako nejpodstatnější typy volnočasových aktivit. Zajímá mě cena kroužků, pokud bude tato informace k dispozici. Nabídku mám v úmyslu dále analyzovat z hlediska obsahového optima a zjištěné finanční dostupnosti. Metody uvádím dále v kapitole 2.3.

Po analýze nabídky bych se chtěla více věnovat kurzům angličtiny, je to diskutovaná oblast z mnoha směrů - zda je to vůbec pro předškolní děti vhodné, jestli se nejedná o „vyhozené peníze“ apod. Ač není možné určit kvalitu přesně podle nějakého měřítka, nelze ohodnotit jeden kurz na 75% a druhý na 83%, nejedná se o exaktní oblast, přesto bych je chtěla zhodnotit alespoň podle úrovně lektorek z hlediska kvalifikačních předpokladů a na základě případné návštěvy kurzu (opět viz Metody).

Hlavní cíle jsou následující:

- zmapování institucí v oblasti Prahy 4 a 10,
- zhodnocení nabídky v dané oblasti,
- zaměření na kurzy angličtiny.

Vedlejší cíl:

- ekonomická dostupnost (tam, kde se podaří zjistit).

Zdůvodněním, proč právě toto šetření v této oblasti, by bylo možné využití pro práci v mateřské škole. Pokud víte, kde jsou v oblasti provozovány ty které

zájmové aktivity, můžete je doporučit rodičům dětí, můžete tam zapsat děti své, můžete s těmito organizacemi navázat spolupráci. Vždy je dobré mít přehled o svém okolí, vědět, co se kde organizuje a kde se i případně můžete nějakým způsobem zapojit.

2.1.1. Zmapování institucí v oblasti Prahy 4 a 10

Pro realizaci praktické části jsem si vybrala dva pražské městské obvody - Prahu 4 a Prahu 10. Tyto obvody by měly svou velikostí poskytnout dostatečnou základnu pro zhodnocení nabídky zájmových aktivit ve formě kroužků, zájmových oddílů, souborů, kurzů apod. v části Prahy.

Zaměřím se na nabídku domů dětí a mládeže, různých sdružení, institucí a organizací, které prezentují zájmové aktivity pro děti předškolního věku na webových stránkách, případně na nástěnkách škol nebo inzerují v tisku. Nezáleží na tom, zda tyto instituce oslovují mateřské školy nebo rodiče předškolních dětí. Předmětem mého zájmu naopak nebudou zájmové aktivity, které organizují mateřské školy interně - díky učitelkám, které jsou zde zaměstnány.

2.1.2. Zhodnocení nabídky

Nabídku zájmových činností pro děti předškolního věku bych chtěla zhodnotit z několika hledisek:

Zaměřím se na **všestrannost činností z hlediska obsahu** - zda jsou zde zastoupeny aktivity sportovní a pohybové, hudební, hudebně-pohybové, esteticko-výchovné, dramatické, environmentální, jazykové a případně i jiné.

Dalším aspektem zhodnocení nabídky zájmových činností bude **kapacitní a ekonomická dostupnost** pro rodiny s dětmi předškolního věku. Otázkou je, zda se daří z kapacitního hlediska uspokojovat poptávku - zájem rodičů o organizované volnočasové aktivity dětí a zda jsou tyto aktivity dostupné při investici menších finančních obnosů nebo jsou náklady na zájmovou činnost dětí relativně vysoké a jejich dostupnost pro průměrné rodiny je sporná.

2.1.3. Kurzy angličtiny pro předškolní děti

Protože je mně oblast výuky cizího jazyka v předškolním věku blízká a několik let jsem se jí zabývala, chtěla bych se na ni více zaměřit.

Zajímá mně připravenost lektora z odborného hlediska - zda skutečně zvládá cizí jazyk a zda má i odborné vzdělání pro práci s předškolními dětmi. Dále bych se chtěla přesvědčit o přiměřenosti práce vzhledem k věku dětí - zda jsou respektovány jejich potřeby i pedagogické zásady.

2.2. Hypotézy

H1

Domnívám se, že zvolené městské části jsou dostatečně velké (ani tak ne z hlediska kilometrů čtverečních, jako spíše v počtu obyvatel), aby tvořily bohatou základnu pro všestranný rozvoj zájmů dítěte předškolního věku. Předpokládám, že najdu bohatou všestrannou nabídku kroužků a kurzů zaměřených na rozvoj pohybových předpokladů dítěte, výtvarné činnosti, cizí jazyky, hudební činnosti a pravděpodobně také aktivity jiné. Budou nejspíše zastoupeny všechny běžné zájmové činnosti, o které mají rodiče předškolních dětí zájem.

Jako určitou „podhypotézu“ bych uvedla domněnku, že zájmové aktivity asi nebudou výrazněji diferencovány do hloubky, například z hlediska pokročilosti, jako je tomu u aktivit pro starší děti.

H2

Předpokládám, že dojde k rozdílnému zjištění v kapacitní a ekonomické dostupnosti.

Z kapacitního hlediska očekávám dostatečnou nabídku, která bude převyšovat poptávku. Předpokládám, že zde určitou roli sehrálo téměř dvacet let konkurenčního prostředí, které napomohlo vybudování dostatečné základny z hlediska širší nabídky.

Ekonomická dostupnost je vždy relativní, co je pro někoho pár drobných v kapse, to je pro druhého výrazná položka v měsíčním rozpočtu domácnosti. Nabízené zájmové činnosti budou pravděpodobně různě nákladné od cenově

nenáročných až po poměrně nákladné. Doufám, že se mně podaří najít hodnotné aktivity, které budou dostupné při vynaložení malých investic. Obecně však ekonomickou dostupnost zájmových činností pro rodiny s průměrnými a nižšími příjmy, spíše neočekávám.

H3

U vedoucích a lektorů kroužků a kurzů, které se věnují výuce angličtiny dětí předškolního věku, **předpokládám** dobrou, možná i **výbornou jazykovou připravenost** a hluboký dlouholetý zájem o činnost.

Odbornou připravenost pro práci s dětmi předškolního věku, ve formě pedagogické školy nebo alespoň kurzu pro pedagogické vedení dětí této věkové skupiny, ve většině případů **neočekávám**.

Úroveň kurzů se bude určitě lišit. Současně doufám, že vedoucí používají metody přiměřené věku dětí a že budou uplatňovány obecně platné pedagogické zásady i při absenci pedagogického vzdělání.

Ověření hypotéz - potvrzení nebo vyvození jiných závěrů, je dále uvedeno v kapitole 2.6.

2.3. Metody

V úvodní fázi provedu **průzkum** webových stránek ohledně **nabídky** zájmových činností **pro děti předškolního věku v obvodech Praha 4 a Praha 10**. Začlením i případnou nabídku z vyvěšených letáčků na nástěnkách škol, z inzerce místního tisku (Tučňák pro Prahu 4) nebo nabídku uveřejněnou jiným způsobem, pokud takovou objevím.

U subjektů působících v **zájmové** oblasti zjistím, zda mezi jejich cílové skupiny patří i předškolní věk a pokud ano, budou mě zajímat okruhy zájmových činností, jejich podrobnější specifikace a cenová dostupnost. Pramenem by měly být webové stránky a v případě potřeby si tyto informace upřesním/doplním telefonicky nebo e-mailem, abych získala ucelený přehled o nabídce a její struktuře.

Vybrané instituce, které nabízejí kurzy angličtiny pro děti v předškolním věku, bych chtěla kontaktovat s žádostí o umožnění návštěvy těchto kurzů za účelem vypracování diplomového úkolu. Za předpokladu, že se mně podaří domluvit si osobní návštěvu, chtěla bych vedoucím kurzů/lektorům položit několik předem připravených otázek. Uplatní se zde tedy metoda strukturovaného rozhovoru, ve kterém se zaměřím na profesní a pedagogickou připravenost a dále také na způsob vedení kurzu a některé organizační stránky.

Pokud mně bude umožněna návštěva kurzů, použiji metodu pozorování. Cílem mého pozorování bude zjišťovat, zda je činnost v kurzu přiměřená věku dětí, zda jsou respektovány jejich potřeby a zda jsou dodržovány pedagogické zásady. Pozorování by mělo být ověřením skutečností, které lektor uvede v rozhovoru, zda je na tuto práci připraven z odborného hlediska (správný mluvní vzor, zejména výslovnost) i z pohledu pedagogické připravenosti.

2.4. Vlastní průzkum

Městské části Praha 4 a Praha 10 jsou situovány v jihovýchodní části hlavního města.

Rozloha Prahy 4 čítá 24,22 km². Trvalé bydliště v této městské části má přibližně 130 tisíc obyvatel. Do katastru patří čtvrti Nusle, Podolí, Braník, Hodkovičky, Krč, Michle a částečně Záběhlice a Lhotka.¹¹

Praha 10 se rozprostírá na 19 km² a bydlí zde přibližně 111 tisíc obyvatel. Nejlidnatější čtvrti (jmenují se stejně, jako původní historické obce) jsou Vršovice, Strašnice, Záběhlice, Malešice a Vinohrady (Vinohrady však patří k Praze 10 jen okrajovou vilovou částí). Do obvodu částečně zasahují také Hrdlořezy, Žižkov, Hloubětín a Kyje. Sloučení těchto čtvrtí v městskou část se uskutečnilo v roce 1960. Původně sem patřily i oblasti, které se oddělily v roce 1994 a vznikla tak Praha 15, například Petrovice, Měcholupy a Hostivař.¹²

¹¹ Sdělil e-mailem správce webu městské části Praha 4 (16.10.2008).

¹² <http://www.praha10.cz/uzemi-prahy-10/seznameni-s-mestskou-casti-praha-10.aspx> (15.10.2008).

V úvahu je třeba vzít, že deklarovaný počet obyvatel jsou pouze lidé, kteří mají na území těchto městských částí hlášený trvalý pobyt. Vedle toho v Praze žije mnoho lidí z jiných částí republiky i ze zahraničí, kteří bydlí v komerčních (oficiálně nehlášených a nezdaněných) pronájmech. Celkový počet lidí, kteří zde čerpají služby, ale také přispívají svou prací, je tak ještě vyšší. Také nabídka institucí, které se věnují volnočasovým aktivitám, neuspokojuje jen oficiálně hlášené obyvatele, ale i děti z rodin, které mají bydliště mimo Prahu, případně v některé jiné městské části.

2.4.1. Instituce a jejich charakteristika

Na základě průzkumu dostupných zdrojů, se mně podařilo nalézt následující informace o volnočasových aktivitách, které jsou určeny dětem v předškolním věku:

Základní umělecké školy v obvodech Praha 4 a 10:

Základní umělecká škola Bajkalská¹³

Adresa: Bajkalská 11, Praha 10.

Aktivity pro děti předškolního věku:

Hudební obor

Dětem od pěti let je určena **přípravná hudební výchova**, která rozvíjí hravou formou elementární smysl pro rytmus, intonaci a hudebně pohybové cítění - vše na základě Orffovy metody. Prostřednictvím všestranných aktivit a tvořivých dětských hudebních her se u dětí prohlubuje jejich fantazie, představivost, kreativita a hudební vnímavost.

Od šesti let si dále mohou žáci zvolit hru na některý z nástrojů: klavír, housle, violoncello, flétna, akordeon či sborový nebo sólový zpěv.

Smyslem hudebního oboru je poskytnout žákům základy pro aktivní provozování hudby, prohlubovat a rozšiřovat jejich hudební znalosti a dovednosti a prostřednictvím pěstování hudby kultivovat jejich osobnost.

¹³ Web: <http://www.zus-bajkalska.cz/index.htm> (25.3.2008)

Taneční obor

Výchova v tanečním oboru rozvíjí pohybové a taneční předpoklady dětí už od pěti let. Děvčata i chlapci předškolního věku jsou přijímány do oboru přípravná taneční výchova a zde přiměřeně k jejich věku a schopnostem získávají základy pohybového vzdělání, které směřuje k plynulému kultivování přirozeného dětského tanečního projevu a k jeho postupnému zdokonalování. To vše formou tanečních her a hravých cvičení s využitím dětského smyslu pro fantazii a představivost. Průprava sleduje správné držení těla, zvyšuje celkovou pohyblivost, obratnost a koordinaci pohybu. Taneční projev přináší dětem radost, rozvíjí jejich muzikálnost, podporuje jejich prostorové citění a pěstuje v nich kreativní schopnost uvědoměle ovládat své tělo a své pohyby.

Výtvarný obor je určen až dětem od 6 let a literárně-dramatický od 7 let.

Školné:

Přípravná **hudební** výchova 150,-Kč měsíčně nebo 750,-Kč pololetně.

Přípravná **taneční** výchova 160,-Kč měsíčně nebo 800,-Kč pololetně.

Základní umělecká škola Hostivař¹⁴

Adresa: Trhanovské náměstí 8, Praha 10 - Hostivař.

Práce s dětmi předškolního věku:

Při průzkumu hudebnosti v mateřské škole jsou zjišťovány předpoklady pro studium v hudebním oboru. Děti, které projeví určitou míru nadání, jsou pozvány na přijímací zkoušky pro případné studium na umělecké škole. Výuka je organizována jako systematické a dlouhodobé vzdělávání ve čtyřech oborech - hudebním, tanečním, výtvarném a literárně dramatickém.

Hudební obor

Žáci, přijatí do oboru přípravná hudební výchova navštěvují výuku v prvním

¹⁴ Web: <http://www.zus-hostivar.cz/web.htm> (25.3.2008).

pololetí ve společné třídě, kde si děti dále prohlubují svoji hudebnost a rozvíjí se jejich talent formou hudebních her, soutěží, společného zpěvu a seznamují se také s nezákladnějšími odbornými pojmy. Zároveň pedagogové PHV zjišťují zájem a předpoklady jednotlivých dětí pro studium hry na hudební nástroje. Ve 2. pololetí společné vyučování pokračuje a zároveň jsou po konzultaci s rodiči děti rozděleny do tzv. nástrojových skupinek (2 - 4 děti), kde získají elementární představu o ovládání zvoleného hudebního nástroje. V tomto pololetí lze žáky zařadit do výuky na klavír, housle, violoncello, zobcovou flétnu, akordeon (harmonika), kytaru a také do hlasové výchovy, ze které se později odvíjí také vyučování sólového zpěvu.

Taneční obor

Žáci 5 - 7letí nejprve navštěvují přípravný ročník - přípravnou taneční výchovu. Zde se věnují všeobecné pohybové přípravě a potom pokračují v systematické výuce, kde se postupně naučí základům klasického, lidového a moderního tance. Výuku vede taneční pedagog, který je pro žáky nejen vzorem, ale i nositelem relaxace a radostné nálady z pohybu. Taneční obor má za úkol rozvíjet pohybové nadání dětí. Vedle žádoucí změny držení těla přispívá i k celkové kultivaci vystupování žáka. Ve výuce je přítomna klavíristka - korepetitorka, která většinu pohybových akcí doplňuje hudebním doprovodem.

Školné:

Přípravná **hudební** výchova 196,-Kč měsíčně nebo 980,-Kč pololetně.

Přípravná taneční výchova 180,-Kč měsíčně nebo 900,-Kč pololetně.

Základní umělecká škola Olešská¹⁵

Adresa: Olešská 2295/16, Praha 10-Strašnice.

Aktivity pro děti předškolního věku:

Hudební obor

Přípravné oddělení je určeno dětem předškolním (od pěti let) i dětem

¹⁵ Web: <http://www.zus-oleska.cz/index.php?content=uvod> (27.3.2008).

z prvních a druhých tříd základních škol.

Děti se zde hravou formou seznamují se základy hudby, zpěvem jednoduchých lidových písní, základy rytmu při použití jednoduchých nástrojů, zvonkohry, dětského xylofonu, bubínku, paliček, atd. Po dohodě s rodiči jsou děti přípravného oddělení od druhé poloviny školního roku přijaty k výuce hry na nástroj, který si vyberou.

Taneční obor

Do přípravného ročníku tanečního oboru jsou přijímány děti od pěti let. Žáci se seznamují se základními rytmy a rozvíjí se jejich přirozené pohybové nadání. V dalších ročnících žáci navazují základy klasického tance, soudobého a moderního tance a též gymnastiky.

Výtvarný obor

Studium ve výtvarném oboru je určeno dětem od předškolního věku až po dospělé.

Školné

Předškolní přípravná hudební výchova 120,-Kč měsíčně nebo 600,-Kč pololetně.

Přípravná taneční výchova 200,-Kč měsíčně nebo 1.000,-Kč pololetně.

Přípravná výtvarná výchova 180,-Kč měsíčně nebo 900,-Kč pololetně.

Základní umělecká škola Jižní Město¹⁶

Adresa: Křtinská 673, Praha 4

Aktivity pro děti předškolního věku:

Hudební obor

Přípravná hudební výchova pro děti do 7 let.

Sborový zpěv pro děti od 5 let (přípravná oddělení Kořata a Kantilénka).

¹⁶ Web: <http://www.zus-krtinska.cz/index.php> (1.4.2008).

Školné:

Přípravná hudební výchova 1.000,-Kč/školní rok.

Pěvecký sbor 800,-Kč/školní rok.

Základní umělecká škola Lounských ¹⁷

Adresa: Lounských 4/129, Praha 4 - Nusle

Aktivity pro děti předškolního věku:

Hudební obor

Přípravná hudební výchova (PHV) je určena dětem od pěti let. Zde se hravou formou seznamují se základy hudební teorie, rozvíjejí své pěvecké a rytmické dovednosti. Při přijímací zkoušce dítě zazpívá jakoukoli písničku.

Školné:

Přípravná hudební výchova 900,-Kč/školní rok.

Domy dětí a mládeže v obvodech Praha 4 a Praha 10:

Dům dětí a mládeže - Dům UM ¹⁸

Adresa:

Pracoviště Strašnice - Vršovice: Pod Strašnickou vinicí 23, Praha 10 - Strašnice

Pracoviště **Hostivař** - Petrovice: Golfová 10/910, Praha 10 - Hostivař

Aktivity pro děti předškolního věku:

Hudební zaměření:

Zobcová flétna - pro děti od pěti let.

Školné: 900,-Kč/pololetí, 1.500,-Kč/školní rok.

¹⁷ Web: <http://www.zuslounskych.cz/> (4.4.2008).

¹⁸ Web: <http://www.dumum.cz/start.html> (28.3.2008).

Výtvarné zaměření:

„Hrníček" - **keramika a výtvarné činnosti** pro děti od 3 do 6 let.

Školné: 600,-Kč/pololetí, 1.000,-Kč/školní rok.

„Paletka" - **výtvarné činnosti pro rodiče s dětmi** od dvou let.

Školné: 800,-Kč/pololetí, 1.400,-Kč/školní rok.

„Pastelka" - **výtvarné činnosti** pro děti od 4 do 6 let.

Školné: 600,-Kč/pololetí, 1.000,-Kč/školní rok.

„**Výtvarné hrátky pro nejmenší**" - pro děti od 5 do 8 let.

Školné: 500,-Kč/pololetí, 900,-Kč/školní rok.

Pohybové činnosti:

Hravé cvičení - pro děti od 4 let.

Školné: 400,-Kč/pololetí, 700,-Kč/školní rok.

DDM Praha 4 - Hobby Centrum Praha 4¹⁹

Adresa: Bartáková 1200/27, Praha 4.

Aktivity pro děti předškolního věku:

Cizí jazyky:

Angličtina pro děti ve věku 4-6 let.

Přírodověda:

Přírodovědný kroužek „Všeználek" Pro děti od 5 let.

Pohybové činnosti:

Cvičení rodičů s dětmi.

Sportovní příprava pro děti ve věku 4-6 let.

Baby dance pro děti ve dvou skupinách: 3-5 let a 5-8 let.

Taneční kroužek „Špalíček" pro děti ve věku 5-7 let.

Výtvarné činnosti:

Keramika pro rodiče s dětmi.

¹⁹ Web: <http://www.hobbycentrum4.cz/> (4.4.2008).

Keramika pro děti ve věku 4-7 let.

Výtvarka pro děti od 4 let.

Výtvarka a výtvarné činnosti „Sedmikráska“ pro děti od 2,5 roku.

Školné:

Angličtina 750,-Kč/pololetí, 1.300,-Kč/školní rok.

Přírodovědný kroužek „Všeználek“ 700,-Kč/pololetí, 1.400,-Kč/školní rok.

Cvičení rodičů s dětmi 900,-Kč/pololetí, 1.600,-Kč/školní rok.

Sportovní příprava 600,-Kč/pololetí, 1.100,-Kč/školní rok.

Baby dance 700,-Kč/pololetí, 1.200,-Kč/školní rok.

Taneční kroužek „Špalíček“ 800,-Kč/pololetí, 1.400,-Kč/školní rok.

Keramika rodiče+děti 1.000,-Kč/pololetí, 1.800,-Kč/školní rok.

Keramika pro děti 800,-Kč/pololetí, 1.300,-Kč/školní rok.

Výtvarka 900,-Kč/pololetí, 1.500,-Kč/školní rok.

Výtvarka a výtvarné činnosti „Sedmikráska“ 900,-Kč/pololetí, 1.600,-Kč/školní rok.

Dům dětí a mládeže Jižní Město²⁰

Adresa: Šalounova 2024, Praha 4

Aktivity pro děti předškolního věku:

Hudební činnosti:

Barevné pískání - **hra na flétnu** pro děti od 4 do 6 let.

Pohybové činnosti:

Taneční kroužek „Sluníčko“ - pro děti od 3 do 6 let, variace na dětské písničky, taneční hry, improvizace.

Pohybová výchova „Medvídek“ - pro děti od 4 do 6 let. Kroužek je zaměřen na získání základních pohybových dovedností, správného držení těla, koordinaci pohybu a celkový všestranný tělesný rozvoj. Děti se seznamují s některými prvky gymnastiky, s gymnastickým nářadím a náčiním. V hodinách se učí nové pohybové hry, při kterých je kladen důraz na dodržování pravidel a spolupráci dětí.

²⁰ Web: www.ddmjm.cz (7.4.2008).

Taneční kroužek „Klubíčko" - pro děti od 4 do 7 let. V kroužku se děti pomocí her, rytmických cvičení a reprodukované hudby učí zvládnout jednoduché taneční kroky a koordinaci pohybů.

Pohybová výchova „Veverka" je určena pro děti od 4 do 6 let. Obsahem jsou jednodušší pohybové hry a soutěže, rozcvičky na protažení a správné držení těla. Cvičení doprovází hudba z pohádek a známých dětských písniček.

Výtvarné činnosti:

Výtvarná výchova „Cvrček" - pro děti od 4 do 7 let. Kroužek je průpravou v kreslířských a malířských dovednostech. Děti se seznamují s různými materiály a technikami, učí se zpracovat nejrůznější témata a účastní se výtvarných soutěží.

Ostatní:

Pohybově-estetická výchova „Malíček" - pro rodiče s dětmi od 2 do 4 let. V kurzu si děti vyzkouší první krůčky v rozmanitých činnostech. Seznámí se hravou formou se základy kreslení, malování, rytmizace s jednoduchými nástroji, tanečků a her. Učí se spolupracovat s jinými dětmi a zvykají si na komunikaci v kolektivu.

Dětský klub „Beruška" - pro děti od 3 do 6 let. Klub je určený dětem, které nechodí do mateřské školy. Program je rozdělen do bloků: cvičení, výtvarná činnost, hry a soutěže. Součástí je svačina, kterou si nosí z domova. Důraz je kladen na rozvíjení a získávání dovedností, spolupráci v kolektivu, rozvoj jemné motoriky atd.

Dětský klub „Sedmikráska" - pro děti od 3 do 6 let. Děti se zde učí kolektivnímu vnímání a chování mezi ostatními dětmi. V tomto kroužku jde především o všestranný rozvoj osobnosti dítěte a upevňování a rozvíjení již získaných dovedností a návyků.

Školné:

„Barevné pískání" 1.000,-Kč/školní rok.

Taneční kroužek „Sluníčko" 1.300,-Kč/školní rok.

Pohybová výchova „Medvídek" 1.000,-Kč/školní rok.

Taneční kroužek „Klubíčko" 1.000,-Kč/školní rok.

Pohybová výchova „Veverka" 1.000,-Kč/školní rok.

Výtvarná výchova „Cvrček" 1.000,-Kč/školní rok.

Pohybově-estetická výchova „Malíček" 1.000,-Kč/školní rok.

Dětský klub „Beruška" 1.400,-Kč/školní rok.

Dětský klub „Sedmikráska" 1.400,-Kč/školní rok.

Další organizace a instituce v obvodech Praha 4 a Praha 10:

Tyto organizace jsou v některých rubrikách zařazovány mezi domy dětí a mládeže, jindy mezi zájmové kroužky, jazykové školy apod.

Dětské centrum Fialka²¹

Adresa: Rostovská 39/21, Praha 10-Vršovice

Aktivity pro děti předškolního věku:

Cizí jazyky:

Angličtina pro nejmenší - cílem je vytvořit příjemnou atmosféru a nadchnout děti formou her, písniček a povídaní pro cizí jazyk. Vyučující lektori postupují při výuce nenásilnou formou tak, aby výuka byla dětem příjemná a přitom se co nejvíce naučily a vytvořily si kladný vztah k dalšímu studiu.

K postupnému „zažití" jazyka využívají lektori hlavně konverzaci, neboť ve skupině se dítě nejlépe projevuje a lektor tak má možnost nenásilně rozvíjet jeho znalosti v anglickém jazyce, navíc soužití dětské skupiny ke konverzaci přímo podněcuje.

Hudební zaměření:

Malé flétny - při **hře na flétu** se děti naučí nejen základům hry na flétu, ale i vnímání rytmu, správnému dýchání a poznávání not. Flétna je prostředkem, který výrazně urychluje hudební rozvoj dítěte a účinně pomáhá formovat jeho osobnost. Ovlivňuje především citový rozvoj a pozitivně působí na všechny sféry dětské psychiky. Doporučeno pro děti od čtyř let.

²¹ Web: <http://www.centrumfialka.cz/> (23.10.2008).

Zpívánky

Zpěv rozvíjí u dětí smysl pro krásu, pěvecké dovednosti kultivují mluvní i zpěvní projev dítěte. Úkolem tohoto kroužku je podchytit přirozený zájem dětí o hudbu a vhodnými formami podněcovat rozvoj jejich hudebnosti.

Výtvarné zaměření:

Malování a kreslení

Výtvarné činnosti představují jednu z forem, jimiž si dítě osvojuje okolní skutečnosti, rozvíjí své vnímání, představivost, myšlení a citění. Výsledky výtvarně výchovné práce se projevují v tvořivé aktivitě dítěte a v potřebě zaujímat estetické hodnotící stanovisko k běžným věcem.

Práce s materiálem

Práce s materiálem podněcuje představivost dítěte a stimuluje jeho základní dovednosti, děti se učí zacházet s papírem, dřevěným, přírodním a jiným materiálem. Dítě získává zručnost při lepení, hnětení, přitlačování, stříhání apod. S citlivým vedením lektora se dítěti zdokonaluje motorická aktivita, myšlení a fantazie.

Dramatické činnosti:

Dramatická výchova v pohádce - rozvíjení dítěte v oblasti citové, mravní a komunikativní. Dále podpora lásky ke kultuře, řeči a myšlení. Dítě se učí samo ve skupině projevovat a z tohoto hlediska je dramatická výchova základem sebeprosazení při nástupu do základní školy.

Pohybové činnosti:

Dětské tanečky a aerobik - děti se seznamují vhodnou formou se základy dětského aerobiku, přičemž lektoři kladou důraz na všestrannost. Při cvičení s hudbou se u dítěte zdokonaluje řeč, ukázněnost, myšlení. Děti si uvědomují správné držení těla a opakovaným cvičením dochází ke zlepšení funkce oběhového a dýchacího systému, zlepšují se pohybové schopnosti a dovednosti dítěte.

Základy taneční výchovy - spojením hudby s pohybem je možné docílit citlivého prožívání hudby. Je zde rozvíjena přirozená schopnost dítěte vyjádřit hudbu pohybem. Spontánní pohybové reakce na hudbu postupně získávají estetický

tvár a přibližují se ladnému, plynulému tanečnímu projevu. Učitelé využívají přirozené touhy dítěte po pohybu, rytmu, hravosti a hudebnosti.

Sportovní hry - pohyb je pro děti důležitý nejen jako nevyhnutelný předpoklad přirozeného tělesného rozvoje, ale i upevňování zdraví, zvyšování tělesné zdatnosti, ale také pro jejich sociální rozvoj. Podstata sportovní přípravy u dětí vychází z toho, že děti si chtějí hrát. Nedílnou součástí kroužku jsou různé formy pohybových her a soutěží. Hra má určená pevná pravidla a průběh. Ve sportovních hrách má být vytvořena atmosféra radosti a pohody při hře, která vytváří přátelské vztahy mezi dětmi.

Jóga pro nejmenší - cvičení jógy má výrazné pozitivní účinky: posiluje imunitu, harmonicky působí na tělesné, duševní a sociální zdraví dítěte. Jedná se o systém jednoduchých cviků, které účinně protáhnou svalové skupiny celého těla. U dětí se nenásilně rozvíjí sebeovládání a sebeuvědomění. Jóga podporuje schopnost soustředění a přispívá ke zlepšení koordinace a stability.

Všechny lekce s výjimkou výtvarných činností trvají 30 minut. Výtvarné činnosti pak 60 minut.

Školné:

Výtvarné činnosti: 998,-Kč/pololetí, 1.996,-Kč/školní rok.

Ostatní: 585,-Kč/pololetí, 1.170,-Kč/školní rok.

Klub KAPSA²²

Adresa: Norská 5, Praha 10-Vršovice

Aktivity pro děti předškolního věku:

Počítače pro nejmenší- pro děti od pěti let, znalost čtení výhodou.

Školné:

48,-Kč/hodina.

²² Web: <http://kapsa.cz/> (28.3.2008).

Dětská agentura kroužky, s.r.o.²³

Adresa: Mánesova 3, Praha 2

Tato agentura organizuje zájmové činnosti pro děti ve věku od tří do patnácti let. Působí ve všech pražských obvodech. Kroužky probíhají přímo v mateřských a základních školách, kterým agentura platí za pronájem. Rodičům odpadá starost s doprovodem dětí na zájmové aktivity. Kroužky probíhají zpravidla brzy ráno (například 7.30-8.00 hodin) nebo v odpoledních hodinách (po 15 hodině), nezasahují tak do doby, kdy se v mateřské škole obvykle realizuje hlavní část výchovně-vzdělávacích činností organizovaných ve třídách.

Aktivity pro děti předškolního věku (realizované v mateřských školách):

Cizí jazyky:

Angličtina pro nejmenší - učitelé při výuce dětí vycházejí především z jejich prožitku - to, co děti baví, si zapamatují a naučí se velmi snadno. V činnostech se uplatňuje především hra; při hře se děti učí základní slovíčka, říkadla a věty, zpívají písničky, hrají divadlo, cvičí, kreslí atd. Každá lekce by měla děti zaujmout a motivovat k přirozenému mluvení v cizím jazyce. Lekce může vést také rodilý mluvčí a mohou probíhat 2x týdně. Rodiče jsou o probíraném učivu informováni dopisy každý týden.

Hudební činnosti:

Hra na flétnu - pískání pro radost a pro zdraví. Flétna je pro děti prvním nejjednodušším hudebním nástrojem, který pozitivně působí na zdraví dýchacího ústrojí, motoriku prstů a především děti skamarádí s hudbou. S notami a pískáním se děti seznámí pomocí barev a "notových kamarádů".

Zpívánky - zpívání s klavírem nebo kytarou u dětí rozvíjí hudební sluch, správnou výslovnost, smysl pro rytmus, intonaci atd. Děti zpívají dětské, lidové i populární písničky pro radost. Zpěv doplňuje také hra na jednoduché nástroje nebo tanečky.

²³ Web: <http://www.krouzkycz.web4u.cz/> (21.10.2008)

Pohybové činnosti:

Sportovní hry - tento kroužek je vhodný pro všechny chlapce a holčičky, kteří si rádi hrají a sportují. Mohou se těšit na nové, zajímavé hry, ale i klasické oblíbené hry s míčem či náradím, za pomoci kterých se děti „vyřádí“ a odreagují. Při výběru sportovních aktivit vycházejí vedoucí kroužku z věku a šikovnosti dětí a zároveň dbají na sportování pro zdraví a kamarádství.

Moderní tanečky a dětský aerobik (rytmika) - děti se mohou těšit na taneční sestavy, pohybová říkadla a tanečky různých žánrů - disco, hip hop, lidovky, balet, latinskoamerické tance a aerobik - vše přizpůsobené dětem. Při nácviu jednoduchých choreografií dbají učitelé na správné držení těla, ladnost pohybu, pohybovou paměť a především na sportování pro zdraví a zábavnost taneční lekce.

Jóga a cvičení na balančních míčích - kroužek jógy poskytuje dětem příjemné zklidnění, relaxaci a radost. Za pomoci zdravého cvičení a pozic pojmenovaných podle zvířátek, nenáročného posilování a především správného dýchání děti pozitivně působí na své tělo i duši. Balanční míče dětem nabídnou novou zajímavou formu sportování - posilování a protažení celého těla.

Výtvarné činnosti:

Výtvarná výchova - činnosti v kroužku se zaměřují na rozvoj estetického vnímání světa, fantazii, tvořivost, manuální zručnost, soustředění, talent a chuť tvořit. Děti se mohou těšit na různé výtvarné techniky s přírodním či netradičním materiálem, společné projekty a prostor pro vlastní umělecké vyjádření.

Keramika - modelování z keramické hlíny v dětech rozvíjí trojrozměrné výtvarné cítění, zručnost, soustředěnost, fantazii a také procvičuje jemnou motoriku prstů. Kroužek je možné realizovat i ve školách bez vlastní keramické pece. Také je možné keramiku kombinovat s výtvarnou výchovou.

Ostatní:

Divadlo a dramatika - dramatická výchova pozitivně působí na všechny stránky dětské osobnosti, např. na vyrovnanost, sebedůvěru, správnou výslovnost, hravost a nápaditost. Veselými básničkami, řadou etud, přirozenou improvizací, pohybem a spoustou dalších tvůrčích činností děti směřují ke společnému pohádkovému vystoupení v divadle.

Školné:

630,- Kč / pololetí - tj. 15 lekcí. Tato cena platí pro jednu lekci týdně - 30 min. (u výtvarné výchovy, keramiky a dramatické výchovy se jedná o 60 minut). Pokud je kroužek dvakrát týdně, tedy 60 lekcí, je cena dvojnásobná. V případě výtvarného a keramického kroužku může být k této částce připočten výtvarný a keramický materiál, vypalování za 500,- Kč, celkem tedy 1130,- Kč.

Helen Doron Learning Centre - Praha 10²⁴

Adresa: Nedvěžská 17, Praha 10

Centra Helen Doron jsou zaměřena na výuku angličtiny dětí od tří měsíců do čtrnácti let.

V současné době existuje přibližně dvacet center Helen Doron po celé republice, v Praze jsou čtyři a jedno z nich funguje na Praze 10, ve Stašnicích.

Jedná se o propracovaný systém deseti kurzů, z nichž každý trvá přibližně jeden školní rok.

Úvodní kurz (Baby's Best Start) je zaměřen na miminka od tří měsíců do roku a půl života. Cílovou skupinou druhého kurzu (English For Infants) jsou děti ve věku přibližně jednoho roku až čtyř let. Na předškolní věk je zaměřen třetí až sedmý kurz programu (More English For Infants, First English For All Children, English For All Children, More English For All Children, Play On In English), přičemž třetí kurz může přesahovat ještě do batolecího věku a pátý až sedmý může přesahovat do mladšího školního věku. Osmý až desátý kurz je zaměřen konverzačně, ale součástí je i čtení a psaní v angličtině - těchto kurzů se účastní děti z prvního stupně základní školy.

Centra pracují na principu franchisingu, je jim poskytnuta licence pro poskytování služeb na základě modelu, který vytvořila britská lingvistka a pedagožka Helen Doron.

Systém je „živý“, je stále utvářen a zdokonalován, reaguje na zkušenosti pedagogů.

²⁴ Web: <http://www.helendoron.cz/> (22.10.2008)

Výše školného byla pro tento rok stanovena na 12.000,-Kč, v částce jsou zahrnuty veškeré pomůcky a materiály, které děti při práci v kurzu nebo při domácí přípravě potřebují.

Jazykové studio Rolino²⁵

Adresa: Bratří Čapků 10, Praha 10-Vinohrady

Studio Rolino organizuje jazykové kurzy pro děti od čtyř let až po dospělé. Děti předškolního věku mohou navštěvovat lekce anglického nebo německého jazyka. Výuka probíhá ve dvouhodinových blocích (pro předškolní děti v dopoledních hodinách) jedenkrát týdně. Hlavními výukovými metodami je opakování (dril), konverzace a hra. Pracoviště studia se nacházejí na Praze 2, 3, 6 a 10 (v Hostivaři).

Školné:

7.200,-Kč - 8.600,-Kč / školní rok.

Středisko ekologické výchovy hlavního města Prahy-Toulcův dvůr²⁶

Adresa: Kubátová 1/32, Praha 10

Středisko Toulcův dvůr organizuje aktivity se zaměřením na ekologii, přírodu a tradice. Pro předškolní děti jsou určeny především programy pro mateřské školy a činnosti rodičů s dětmi v mateřském klubu Mateřídouška.

Zájmových kroužků jako takových je tu jen několik, jsou zaměřeny na chovatelství a na výtvarné činnosti z tradičních i netradičních materiálů. Cílovou skupinou jsou děti mladšího školního věku.

Děti od pěti let mohou navštěvovat **chovatelský kroužek** pro nejmenší, kde se učí pečovat o menší zvířata a formou her se seznamují s jejich životem.

Školné:

680,-Kč / pololetí.

²⁵ Web: <http://www.rolino.cz/> (12.11.2008)

²⁶ Web: <http://www.toulcuvdvur.cz/> (27.10.2008)

2.4.2. Kontaktované instituce

Dětské centrum Fialka jsem kontaktovala telefonicky 5.11.2008, hovořila jsem s paní ředitelkou. Po představení a sdělení mého zájmu o kroužky v rámci diplomové práce, zejména pak o kroužky anglického jazyka, byla její reakce bohužel taková, že si žádné náslechy a žádné průzkumy nepřeje a má k tomu své důvody. Obtěžují ji různé výzkumy minimálně dvakrát týdně. Byla by mně ochotna něco z jejich práce sdělit pouze v případě, že bych se u nich nechala zaměstnat a teprve po sepsání pracovní smlouvy.

Její reakci částečně chápu a dále jsem tuto instituci už nekontaktovala.

Hobby Centrum 4 nedaleko metra C Pankrác jsem navštívila osobně bez předchozí dohody 5.11.2008. Zúčastnila jsem se běžného kurzu angličtiny pro děti ve věku 4 - 6 let a měla jsem možnost pohovořit si po hodině s lektorkou. Podrobněji v další kapitole.

Jazykové studio Rolino jsem oslovila telefonicky 5.11.2008. Pracovnice sekretariátu mně sdělila některé základní informace o kurzech angličtiny pro předškolní děti a dále mě odkázala na lektorku, která vede na Praze 10 mimo jiné také kurzy pro nejmenší děti. Navštívila jsem ji 12.11.2008.

3.11.2008 jsem telefonicky kontaktovala **Centrum Helen Doron** na Praze 10. Hovořila jsem s manažerkou centra. Návštěvu kurzu a rozhovor se lektorkou, která vede děti předškolního věku jsem si dojednala na 18.11.2008.

2.4.3. Kurzy angličtiny

Při návštěvě institucí pořádajících kurzy angličtiny jsem uplatnila metodu pozorování a metodu strukturovaného rozhovoru.

Při pozorování jsem si všímala:

- počtu dětí ve skupině a složení skupiny (poměru chlapci a dívky);

- sledovala jsem strukturu lekce a její členění, zda je zde úvodní (uvítací) část, opakování z předchozích činností, kdy přichází na řadu hlavní část s novým učivem, jak je koncipována závěrečná část;
- střídání aktivit náročnějších a oddychových;
- jaké používá lektorka pomůcky a materiály pro výuku a pro zpestření lekce;
- výslovnosti lektorky;
- zda dbá na správnou výslovnost u dětí nebo zda je nechává pouze hlásky a slova napodobit bez případné korekce, pokud se dopustí chyby;
- zda používá pouze angličtinu nebo i český jazyk;
- jak řeší konfliktní situace;

projevů dětí:

- o zda pracují se zájmem (nebo se spíš těší, až lekce skončí);
- o zda jsou při lekcích aktivní (ve smyslu činností i aktivního používání jazyka) nebo spíše (pasivně) poslouchají;
- o jaké jsou jejich znalosti jazyka (možný je pouze odhad).

Ve strukturovaném rozhovoru jsem se zaměřila na:

- vzdělání lektorky:
 - o vzdělání ve vztahu k předškolním dětem;
 - o vzdělání pokud jde o anglický jazyk;
- jak se připravuje na hodiny, co využívá, z čeho čerpá;
- jak spolupracuje s rodiči, zda jim jsou předávány nějaké materiály o výsledcích práce nebo o probíraném učivu, které by si mohli procvičit s dětmi doma.

Rozhovor v kombinaci s pozorováním byl zvolen záměrně. Pravděpodobně by bylo jednodušší zvolit jen rozhovor s lektorkou, ale to se mně jeví jako nedostatečné, i když bych tak možná docílila většího vzorku (ne všude umožní cizímu dospělému návštěvu v hodině). Chtěla jsem si ověřit, zda budou rozhovor i výsledky pozorování v souladu, protože často se ústně/písemně dovídáte, jaký je ten který kurz úžasný, ale realita je odlišná. Zajímaly mě také děti a jejich zapojování do výuky, celková praktická organizace a reakce lektorek na vzniklé situace. Spojení obou metod mně umožnilo komplexnější pohled na tuto zájmovou činnost.

2.4.3.1. Hobby Centrum 4

Hobby Centrum 4 se nachází v několika samostatných pavilonech se zahradou poblíž stanice metra C Pankrác. Zřizovatelem tohoto volnočasového centra je město Praha.

Lektorka kroužků cizích jazyků (nejen angličtiny, ale i němčiny a francouzštiny) je současně zástupkyní ředitelky centra.

Zúčastnila jsem se zde kroužku anglického jazyka určeného dětem ve věku 4-6 let. Do tohoto kroužku je zapsaných dvě dětí, přítomno bylo osm, z toho pět chlapců a tři dívky.

Kurz trval 60 minut a probíhá vždy jedenkrát týdně.

Učebnu představuje poměrně malá místnost s obdélníkovým stolem uprostřed. Stůl ani židle nejsou uzpůsobeny předškolním dětem, proto menší děti při kreslení na židlích klečely. Dvě stěny místnosti jsou vymalovány jemnou žlutou barvou a dvě barvou meruňkovou. Na podlaze je koberec a v jednom rohu učebny je menší prostor pro práci s dětmi v kruhu. U stěny se dále nacházela police s pomůckami - několik učebnic Come and Play, hry, puzzle, pastelky. Na pohybové hry v prostoru místo nezbývá.

V rámci pozorování jsem se nejprve zaměřila na strukturu lekce: V úvodní části si lektorka děti shromáždila v kruhu na koberci. Všichni se hromadně pozdravili výrazem „Hello!“, a dále stejným pozdravem zdravila lektorka jednotlivé děti a ony jí odpovídaly. Následovala fráze „How are you?“ a odpověď „I am fine.“

Navázalo opakování názvů barev. Příslušné barvy děti hledaly v prostoru třídy na různých objektech.

Při práci u stolku děti navázaly na pracovní list z předchozí hodiny, na kterém si procvičovaly barvy. V této hodině lektorka přidala tři nové názvy barev.

Následuje opět práce na koberci. Lektorka má za zády pastelky, tahá jednotlivé barvy a děti odpovídají - skupinově, ale prověřuje i výslovnost u jednotlivých dětí. Poté vysype na koberec různobarevné papírové čtverečky a děti je po jednotlivých barvách sbírají.

Další činnost se odvíjela od volby dětí - vybraly si puzzle. Jednalo se o jednoduchý typ této skládačky - vždy jeden barevný obrázek tvoří tři dílky a pod ilustrací je uvedeno anglické slovíčko (žába, dům, pes apod.). Slovíčka děti zatím neznají, ale každé dítě po dokončení nahlas počítá, kolik obrázků složilo.

Po skládání se děti opět vracejí ke stolům a na novém pracovním listu vybarvují sluníčko. Naučí se tak nové slovíčko „sun“ a procvičí si barvu „yellow“.

Na závěr se děti loučí pozdravem „Goodbye!“.

Lektorka v hodině činnosti střídala, ale nezaznamenala jsem vyloženě oddychovou část. Děti i vzhledem k prostoru neměly možnost pohybové relaxace. Do kroužku si děti nosí pití v lahvičkách, při práci u stolu se tak mohly kdykoli napít.

Pokud jde o pomůcky a materiály, byly využity okopírované pracovní listy, pastelky, barevné papírové čtverečky a puzzle.

Lektorka má velmi dobrou výslovnost v angličtině. Bylo sice poznat, že se nejedná o rodilou mluvčí, ale nedělala chyby. Výslovnost některých slov připomínala výslovnost z jihu USA (jako u zápornky „not“ nebo barvy „purpie“, kdy se více než standardní výslovnosti [not] a [pa:pl] přibližovala výslovnosti [nat] a [paapl]).

Dbala na správnou výslovnost u jednotlivých dětí, zejména pak u hlásek, které se v češtině nevyskytují (red - neznělé r, thank you - špička jazyka mezi zuby), nespokojila se s ledabylou nápodobou. Vedle výslovnosti také pečlivě dbala na správné držení tužky (pastelky), když děti vybarvovaly a vyplňovaly pracovní list.

V průběhu lekce byl ze strany učitelky používán anglický i český jazyk.

Vyskytlo se několik situací, které bych ale nenazvala konfliktem, a ty paní lektorka vyřešila rázně, ale s milým přístupem. Ke konci lekce byl jeden z chlapců už unavený a prohlásil, že jde za maminkou, lektorka mu jasně vysvětlila, že musí ještě chvíli počkat, nemůže ho pustit samotného, protože neví, kde maminka čeká.

Děti poměrně aktivně spolupracovaly. S postupem času však už byla znát únava. Děti byly učitelkou podněcovány k aktivnímu používání jazyka, poměr aktivní mluvy dětí představoval přibližně padesát procent a druhou polovinu tvořil poslech učitelky.

Znalosti dětí po dvou měsících výuky se mně zdály vcelku dobré - na danou dobu poměrně značné množství jednotlivých slovíček z několika málo základních okruhů, plus některé základní mluvní fráze.

Na základě **strukturovaného** rozhovoru, který následoval po kurzu, jsem zjistila následující skutečnosti:

Paní lektorka je bývalou učitelkou z prvního stupně základní školy. Má vystudovanou pedagogickou fakultu, aprobaci učitelství pro první stupeň ZŠ. Anglický jazyk studovala pouze v Čechách, má složenou základní státní zkoušku.

Při přípravě na jednotlivé lekce nečerpá z jednoho konkrétního materiálu. Má vypracovaný systém tematických okruhů a s nimi související pracovní listy, hry a další pomůcky.

Děti dostávají domů aktuální pracovní list. Spolupráci rodiny však nevyžaduje, protože ne ve všech případech umí rodiče anglicky. Na výsledky a pokroky se mohou rodiče dotazovat ústně před nebo po skončení lekce.

V současné době uvažuje o tom, že by se s rodiči domluvila na zkrácení lekce na 45-50 minut, protože k závěru je pro děti obtížné soustředit se na práci.

Roční školné, které rodiče za dítě zaplatí, je v tomto školním roce stanoveno na 1.400,-Kč.

2.4.3.2. Jazykové studio Rolino

Jedno z pracovišť Jazykového studia Rolino, kde probíhají kurzy pro předškolní děti, se nachází na Praze 10 v Hostivaři v přízemí jedné z budov vysokoškolských kolejí areálu Vltava. Je zde několik učeben, které jsou označeny **barvou (modrá učebna, zelená...)** — liší se **laděním barevné výzdoby a barvou dveří**, všechny jsou však vybaveny podobně: půlkruhový stůl s osmi místy k sezení pro žáky, uvnitř půlkruhu pak sedí lektor. Stěny jsou vyzdobeny jednoduchými obrázky.

Kurzy pro děti od čtyř do šesti let zde probíhají každou středu od osmi do deseti hodin. V kurzech je maximálně 5 - 7 dětí. V této skupině jsou zapsány čtyři děti, přítomni byli dva čtyřletí chlapci, přičemž jeden zde byl úplně poprvé.

Při pozorování nebylo možné přehlédnout výrazný prvek několikanásobného hlasitého opakování různých frází v anglickém jazyce. Nejednalo se o jednotlivá slovíčka, ale o jednoduché věty. Chvillemi toto opakování připomínalo až skandování. Je to jedna z hlavních metod, kterou Rolino při výuce používá. Novému

chlapci paní lektorka vysvětlila, že si hrají na papoušky, ona je velký papoušek a děti po ní opakují, a tím se všechno dobře naučí.

Dále jsem si všímala struktury lekce: lektorka nejprve zahájila opakováním už známého učiva s chlapcem, který do kurzu dochází od začátku školního roku. Poté přišel do hodiny nový hoch, a ač je jeho rodný jazyk ruština, česky umí také a poměrně rychle se s pomocí lektorky zapojil.

Chlapci soutěžili v rozlišování BIG - SMALL (malý - velký), lektorka řekla jednu z možností a chlapci ukázali malou nebo velkou pastelku. Soutěž učitelka řídila tak, aby vyhráli oba, nakreslila jim oběma na tabuli stupně vítězů. Následovala soutěž v poznávání barev, lektorka si ale nebyla jistá, zda nový chlapec barvy zná, proto zahájila nejdříve procvičením barev v českém jazyce. Chlapci ukázali tu pastelku, kterou lektorka jmenovala a za to jim připsala čárku - opět vyhráli oba. Barvy v anglickém jazyce lektorka procvičovala s chlapcem, který už do kurzu docházel, nového chlapce zapojovala postupně. Následovalo procvičování výrazů z předchozích lekcí pomocí obrázků v učebnici - skriptech, které měly děti k dispozici. Před přestávkou chlapci vybarvili sluníčko na jednom z pracovních listů a spojili obrázek s výrazem „This is the sun.“ Toto spojení využijí především rodiče pro domácí přípravu, ale i lektorka tak má přesný přehled o tom, kterou frázi děti učila.

Následovala několikaminutová přestávka, kdy si děti odběhly na toaletu, a jeden z chlapců si snědl svačinu. Pít mohou v průběhu lekce kdykoli, v čemž je paní lektorka i podněcovala, protože v hodině všichni poměrně často mluví.

Druhá polovina lekce je o něco volnější. V úvodu sice ještě proběhla práce s učebnicí a byly probrány některé základní fráze v angličtině, především pak názvy členů rodiny uplatněné opět ve větách, a dále počítání do pěti. Na vyplněnou stránku píše lektorka chlapcům jedničku s hvězdičkou. Následují hry - obrázková varianta „Člověče nezlob se“ (na kostkách nejsou čísla, ale obrázky), skládací pěnový koberec s obrázky a stavebnice Lego. Děti se při hře seznamují s novými výrazy podle aktuálních obrázků, ale i s počítáním (Lego).

Rodičům lektorka při vyzvedávání dětí předává učebnice a v notýsku mají napsané stránky, které by bylo vhodné s dětmi doma procvičit. Loučí se pozdravem „Goodbye“.

V průběhu lekce se střídaly náročnější a volnější činnosti, přesto však byla práce v celém dvouhodinovém kurzu poměrně intenzivní a dynamická.

Při práci lektorka i chlapci používali především skripta pro příslušnou úroveň pokročilosti (skripta pro nejmenší začátečníky - tzv. hvězdičky), dále pastelky a tužky, stavebnici Lego, obrázkovou hru Člověče nezlob se, pěnový skládací koberec s obrázky a lektorka psala a kreslila fixem na tabuli.

Výslovnost lektorky byla dobrá, ale ne excelentní (objevuje se například znělé R). Gramaticky hovořila správně.

Výslovnost dětí občas opravuje, ale není úplně striktní.

Učitelka používala při výuce anglický i český jazyk.

Vystupování lektorky bylo milé, ale rázné. I vzhledem k malé skupince zde nebyl prostor pro konfliktní situace, děti byly plně zaměstnány.

Přestože je značně neobvyklé, aby kurz angličtiny pro předškolní děti trval dvě hodiny, aktivity byly natolik rozmanité a pro děti zajímavé, že se neobjevily problémy s únavou. V průběhu lekce byly dynamické aktivity kompenzovány odpočinkovými. Ani jeden z chlapců se neptal, kdy už bude konec.

Do všech činností byli chlapci aktivně začleněni. V souvislosti s metodou neustálého hlasitého opakování všichni často nahlas mluvili - děti reprodukovaly anglická slovíčka a především fráze.

Byla jsem příjemně překvapená, kolik anglických výrazů a frází chlapec, který kurz dva měsíce navštěvuje, zná. Nelze sice vyvozovat závěry z projevů jednoho dítěte, nicméně to vypovídá o tom, že používaná metoda asi má své výsledky a zapojení dítěte do tohoto zájmového kroužku bude mít svůj efekt.

V rámci strukturovaného rozhovoru jsem se nejprve tázala na vzdělání paní lektorky. Sdělila mně, že má vystudovanou vysokou školu chemicko-technologickou. Po studiích byla několik let na mateřské dovolené a dále už se věnovala výuce angličtiny. Anglicky se učila soukromě už od dětství a má složenou základní státní zkoušku z anglického jazyka. Studio Rolino navíc pořádá úvodní a průběžné proškolení svých lektorů.

Při přípravě na lekce postupuje především podle skript. Výuka je koncipována do několika úrovní pokročilosti. Rolino má vypracované vlastní

výukové materiály rozdělené podle věku a také pokročilosti studentů. Dále pamatuje na to, aby byla výuka pro děti pestrá, aby zde byly zastoupeny hry.

Rodiče dostávají domů skripta a je žádoucí, aby si s dětmi probíranou látku procvičovali. Vzhledem k frekvenci kurzu jedenkrát týdně je domácí opakování velmi přínosné, avšak chápe, že občas to není z různých důvodů možné. Rodiče vidí, které pracovní listy už byly probírány, navíc se toto zaznamenává i do notýsku každého dítěte.

Školné za jeden školní rok se v současné době pohybuje v rozmezí 7.200 - 8.600,-Kč. Rolino má propracovaný svůj marketing, nižší částky je možné dosáhnout při včasné rezervaci, při platbě za druhého sourozence, při doporučení další rodině, při pozdějším nástupu do kurzu apod. Cena zahrnuje skripta Rolino pro příslušný věk a stupeň pokročilosti i veškeré další používané materiály.

2.4.3.3. Centrum Helen Doron

Na území Prahy se nacházejí čtyři Centra Helen Doron. Jedno z nich sídlí v prvorepublikové vile se zahradou na Praze 10 poblíž stanice metra A Skalka. V přízemí se nachází klub Montessori a herna, kde děti mají možnost hrát si před lekcí a po lekci a rodiče si zde mohou popovídat. Je tu zázemí s kuchyňkou přístupné všem. V prvním patře se nacházejí učebny.

Zúčastnila jsem se lekce angličtiny pro děti ve věku 4-5 let.

Každá z učeben je laděna do jiné barvy, v místnosti nejsou stoly a židle, pouze koberec elipsovitou linkou a polštáře na sezení. Učebna, ve které hodina proběhla, byla přibližně do výšky předškolního dítěte vymalována žlutou barvou, následovala oranžová vlnovka a nad vlnovkou bílá stěna a bílý strop. U jedné stěny byl nainstalován malý kuchyňský kout, u další stěny pak přehrávač na CD. Pomůcky a hračky zde nejsou, každá lektorka si je do hodiny přinese podle probíraných okruhů.

V kurzu, kterého jsem se zúčastnila, bylo přítomno šest dětí - čtyři dívky a dva chlapci a čtyři maminky. Jedna z maminek zde byla i s mladším sourozencem, ale přibližně po dvaceti minutách odešla s malým chlapečkem do herny v přízemí.

Lekce má oficiálně 45 minut, ale ve skutečnosti trvala téměř celou hodinu.

Struktura lekce, na kterou jsem se (mimo jiné) zaměřila v rámci pozorování, byla velice bohatá. Skoro bych řekla až předimenzovaná a myslím si, že témat by možná stačila polovina nebo dvě třetiny, ale snažila bych se z nich vytěžit více. Učitelka měla připravenou celou řadu nejrůznějších pomůcek a práci v průběhu lekce měla výborně promyšlenou.

Lektorka zahájila lekci anglickou písničkou zahrnou na xylofon a od té doby už nemluvila česky. Dále se prostřednictvím loutky žabáka pozdravila s jednotlivými dětmi.

Následovala písnička If you're happy - současně poslech z přehrávače, zpěv a pohyb. Písnička je zaměřena především na procvičení frází označujících různé pohyby - zatleskat, zadupat apod. Od výrazu happy - veselý se odvíjelo procvičování různých pocitů (smutný, ospalý...), ale i vlastností (kulatý, pichlavý, tvrdý, měkký).

Navazují geometrické tvary (kruh, obdélník, trojúhelník, hvězda) a rozlišení malý velký. Každé dítě dostalo zalaminovanou podložku s příslušnými tvary a pokládalo na ně tvary vystřižené.

Paní učitelka měla pro děti dále připravené těsto (podobné lineckému, ale tvárnější), podložky na vyválení těsta, formičky na vykrajování v podobě geometrických tvarů a vymazaný a moukou vysypaný plech na pečení. Podle počtu dětí (procvičení číslovek) rozdělila lektorka těsto a každé dítě si vykrojilo dva tvary. Plech odnesla do přízemí do kuchyně, kde kolegyně z klubu Montessori sušenky upekla.

Dalším tématem je oblečení. Nejprve procvičení názvů jednotlivých kusů oblečení podle obrázků a dále každé dítě dostalo jeden klobouk a následovalo praktické procvičování výrazů: sundat si klobouk, nasadit klobouk, schovat se za klobouk nebo schovat klobouk za záda.

Po tématu oblečení navazují zvířátka - každé dítě dostane dva zalaminované obrázky, na jednom je malé zvířátko a na druhém velké. Obrázky jsou nejprve lícem dolů a na pokyn učitelky je děti otočí a hledají dvojici ke svému zvířátku u ostatních kamarádů. Společně si pak procvičují názvy jednotlivých zvířat.

Následují závody (races). Nejprve si děti prakticky vyzkouší, co jsou to závody. Závodí od jedné stěny učebny ke druhé spolu s lektorkou. Naučí se také pokyny k odstartování: ready-stedy-go (připravit-pozor-řed). Vítězství není důležité.

Dále se skupina dětí pohybuje různým způsobem po elipse - skáčou, běží, chodí a procvičují si příslušné výrazy pro pohyb v angličtině.

Po pohybové části jsou děti opět v půlkruhu na koberci. Od lektorky dostaly zalaminované prostírání, na kterém je nakreslen talíř, miska, hrneček, nůž, vidlička, lžíce a lžička. Plastové nádoby v různých barvách měla paní učitelka připravené v krabici a děti ji o jednotlivé kousky požádaly s tím, že uvedly název a barvu. Pokud nevěděly, pomohla jim. Následovalo společné mytí rukou, osušení a písnička spojená s procvičením prstíků. V tu chvíli se už v celé budově linula vůně čerstvě upečených sušenek. Lektorka pro ně doběhla do přízemí a proběhla společná svačina. Děti jmenovaly jednotlivé tvary, které jsou jejich a podle přání mohly na sušenku dostat ještě jahodový džem.

Ke konci lekce byl čas na čtení pohádky z obrázkové knížky. V pohádce vystupovala zvířátka probíraná v předchozí části. Děj spočíval v tom, že si zvířátka uspořádala na louce závod - opět opakování výrazů z předešlé části.

Na závěr lektorka, stejně jako na začátku, zahrála anglickou písničku na xylofon, všichni si společně zaspívali a po písničce se s jednotlivými dětmi rozloučila.

Všechny části hodiny byly provázány, předem pečlivě promyšleny a naplánovány. Činnosti na sebe plynule navazovaly a nebyly od sebe odděleny části opakování známého učiva a části, kde se děti seznamovaly s novými výrazy.

Paní učitelka velmi vhodně střídala činnosti na koberci a pohybové hry. Na dětech tak nebyla znát žádná únava a poměrně aktivně se do činností zapojovaly.

Přítomnost maminek je na jednu stranu jistě žádoucí - atmosféra v učebně byla velmi přátelská a přirozená, navíc rodič (platící zákazník) má dobrou představu i kontrolu služeb, za které platí. Na druhou stranu musím říct, že děti (ve většině případů asi krátce před hodinou vyzvednuté ze školky) byly celkem nesoustředěné a věnovaly se hodně maminkám (sdělovaly zážitky) a skotačení, nevytěžily tak z precizně naplánované činnosti maximum.

Při hodině paní lektorka použila CD s nahrávkami dle metody Helen Doron, loutku žabáka, xylofon, klobouky, prostírání, plastové nádoby, těsto, váleček, plech připravený na pečení, plastové umyvadlo s vodou a mýdlem, ručník, spoustu zalaminovaných pracovních materiálů. Neobjevily se žádné pracovní listy,

neproběhlo žádné kreslení nebo vybarvování, neobjevily se ani společenské hry nebo stavebnice.

Lektorka měla výbornou výslovnost, vyjadřování i bohatou slovní zásobu. Uměla pracovat s hlasem, její projev byl výrazný, dokázala děti zaujmout.

Výslovnost dětí neopravovala a příliš ani nepodněcovala děti ke slovnímu vyjadřování. Nechávala situaci a snaže dětí spíš volný průběh. Zdálo se mi, že děti výborně rozumějí, ale mluví celkem málo. Mohlo to být dáno založením celé metody Helen Doron, která zdůrazňuje přirozenost a nenucení dětí do činností, pokud je samy přirozeně nedělají nebo i postojem učitelky, která velmi často a výborně hovořila, ale děti k mluvě vyzývány příliš nebyly.

Lektorka od zaznění xylofonu po ukončení lekce xylofonem hovořila pouze anglicky. Děti a maminky však mluvily i česky a nikdo jim to nezakazoval.

K vyloženě konfliktním momentům nedocházelo. Neposednost dětí nebo jejich náhlý zájem o jinou činnost než výuku nikdo neřešil.

Znalosti dětí je těžké posoudit. Zdálo se mně, že většinou poměrně dobře rozumí - pasivní slovní zásoba tu je, ale s aktivním vyjadřováním to bylo horší.

Při následném strukturovaném rozhovoru mně paní učitelka sdělila, že má vystudovanou pedagogickou fakultu, aprobaci učitelství pro první stupeň ZŠ a dále anglistiku. Účastnila se různých pracovních a dobrovolných pobytů v anglicky mluvících zemích, věnovala se především péči o hendikepované. V rámci působení v Centru Helen Doron prošla školením, které bývá pořádáno v Opavě.

Pro práci v Centru se snaží vedoucí jednotlivých poboček vybírat lektory, kteří mají v první řadě výbornou znalost anglického jazyka (výhodou jsou například předchozí au-pair pobyty) a současně i vzdělání zaměřené pedagogickým směrem.

Na jednotlivé lekce se připravuje podle metodiky Helen Doron a přípravě se snaží důkladně věnovat. Ke každému z deseti kurzů (každý trvá 10 měsíců) je vydaná metodika pro práci lektora.

V ceně školného, které je letos 12 tisíc korun na jeden školní rok, jsou materiály pro děti a rodiče. Jedná se o látkovou aktovku, která obsahuje především několik CD na domácí poslech a sešity s probíraným učivem. Na poslechových CD

jsou zejména říkanky a písničky pro děti. Jedno CD trvá přibližně 12 minut a děti by si je měly doma případně cestou v autě jednou až dvakrát denně poslechnout.

Lekce v Centru probíhají vždy 1x týdně a nové kurzy začínají v září a v únoru.

U nejmenších dětí (kojenci, batolata) jsou rodiče přítomni vždy. U dětí od předškolního věku výše už není účast rodičů nutná, záleží na jejich rozhodnutí, dveře jsou jim v každém případě otevřeny.

2.5. Splnění cílů

2.5.1. Zmapování institucí v oblasti Prahy 4 a 10

Na území pražských obvodů č. 4 a 10 působí pět základních uměleckých škol - ZUŠ Bajkalská, ZUŠ Hostivař, ZUŠ Olešská, ZUŠ Jižní Město a ZUŠ Lounských.

Vedle těchto škol uvádí internetový vyhledavač seznam.cz v rubrice základních uměleckých škol Prahy 4 také ZUŠ Adolfa Voborského, která se ale nachází v Modřanech, tedy na katastrálním území Prahy 12. Dále zde nalezneme ZUŠ v Dunické ulici na Praze 4, webové stránky jsou však neaktualizované a na můj opakovaný e-mailový dotaz ohledně aktivit dětí předškolního věku nikdo nereagoval. Rubrika základních uměleckých škol na Praze 10 uvádí i soukromou ZUŠ Lyra, e-mailem mně odpověděli, že pro předškolní děti pořádají pouze přípravnou hudební výchovu v Uhříněvsi, což je už mimo území, o které jsem se zajímala.

Ve sledované oblasti fungují tři domy dětí a mládeže s rozsáhlou nabídkou aktivit pro děti předškolního věku. Jedná se o Dům UM, který je aktivní na Praze 10, na Praze 4 je to Hobby Centrum Praha 4 a Dům dětí a mládeže Jižní Město.

Dětské centrum Fialka sídlící na Praze 10 a Dětská agentura kroužky, s.r.o. se orientují na stejnou činnost - nabízejí organizované zájmové kroužky na území celé Prahy v prostorách mateřských a základních škol, kam děti běžně docházejí. Mateřským školám zpravidla platí za pronájem. Vedoucí kroužků a lektoři si děti přebírají od učitelek a po skončení kroužku je opět doprovodí do třídy. Děti zůstávají ve známém prostředí mezi kamarády a rodiče tak nemusí zajišťovat doprovod dětí na zájmové aktivity.

Seznamování dětí s počítačem nabízí Klub KAPSA, na děti předškolního věku se však nezaměřuje, je zde pro ně určen jen jeden kurz - Počítače pro nejmenší. Hlavní cílovou skupinou jsou děti školního věku a studenti středních škol.

Na Praze 10 funguje jedno středisko ekologické výchovy - Toulcův dvůr. Pro předškolní děti organizuje aktivity s důrazem na utváření jejich vztahu k přírodě. Nabízí tři hlavní okruhy činností pro děti před vstupem do základní školy: mateřské centrum, programy pro mateřské školy a kroužky s chovatelským zaměřením.

Poměrně specifické je v rámci nabídky zájmových činností působení vzdělávacího centra Helen Doron na Praze 10. Specializuje se na výuku angličtiny, a to patentovanou metodou britské lingvistky a pedagožky Helen Doron.

Aktivně zde působí jedna z poboček Jazykového studia Rolino. Studio má propracovanou vlastní metodu výuky cizího jazyka. Předškolní děti mohou od dovršení čtvrtého roku věku navštěvovat začátečnické kurzy výuky anglického nebo německého jazyka.

Zmapovala jsem nabídku zájmových kroužků na Praze 4 a 10 především se zaměřením na větší organizátory. Některé instituce jsem našla na webových stránkách, dále jsem si všímala inzerce v tramvajích (domy dětí a mládeže), na nástěnkách škol a na reklamních tabulích u mateřských škol (Centrum Helen Doron). Určitě jsem neobsáhla všechny nabízené zájmové aktivity v těchto pražských obvodech. Existují zde nabídky jednotlivců, například na soukromé nebo skupinové vyučování anglického jazyka, tyto nabídky jsem však vnímala jako okrajové, není do nich zahrnuto mnoho dětí a v celkovém objemu zájmových aktivit představují jen malý objem.

2.5.2. Zhodnocení nabídky

Ve sledované oblasti jsem se setkala s poměrně širokou nabídkou zájmových aktivit pro předškolní děti.

Jsou zde bohatě zastoupeny **hudební a hudebně pohybové činnosti**. Základní umělecké školy pořádají kurzy přípravné hudební výchovy zaměřené na rozvoj základních hudebních schopností. Z těchto kurzů děti později přecházejí na hru na jednotlivé hudební nástroje nebo na sborový případně sólový zpěv. Domy dětí a mládeže a instituce se zaměřením na širokou škálu kroužků organizují hru na sopránovou zobcovou flétnu. Ve dvou případech jsem zaznamenala pěvecký kroužek-ZUŠ a agentura pořádající zájmové činnosti.

Hudebně pohybové aktivity jsou také poměrně četné. Tři z pěti sledovaných základních uměleckých škol organizují přípravnou taneční výchovu. Dva domy dětí a mládeže a obě agentury se věnují rytmice, tanečkům, pohybově-estetické výchově..., záleží na názvu, do jisté míry se odlišuje zaměření (například moderní tanečky ve stylu hip hop a disco nebo tance při lidových písničkách), vždy však jde o pohybovou koordinovanost, sladění hudby a pohybu, pohybové vyjádření v prostoru a čase.

Cvičení pro děti v předškolním věku pořádají všechny tři domy dětí a mládeže a obě agentury. V nabídce mají cvičení dětí samostatně i rodičů s dětmi. Kroužky se prezentují jako hravé cvičení, pohybová výchova, sportovní hry, sportovní příprava nebo jóga pro děti a cvičení na balančních míčích. Nabídka je pestrá a kurzy jsou z obsahového hlediska zaměřeny různě.

Činnost v literárně-dramatickém oboru základních uměleckých škol ve sledované oblasti je určena až dětem ze základních škol, nicméně **dramatický kroužek** pro předškolní děti pořádají obě agentury organizující zájmové aktivity.

Aktivitám s **výtvarným zaměřením** se mohou předškolní děti věnovat v kurzech přípravné výtvarné výchovy pouze v jedné ze základních uměleckých škol. Domy dětí a mládeže a agentury pořádající kroužky však mají nabídku výtvarných aktivit velice pestrou - najdeme zde kroužky pro rodiče s dětmi nebo pro děti samotné. Některé aktivity jsou zaměřeny na kreslení a malování, jiné na práci s materiálem, v nabídce jsou kroužky keramiky (opět je tu možnost s rodiči). Často kroužky nejsou soustředěny na jednotlivé činnosti, ale jsou koncipovány spíše obecně a v průběhu školního roku se děti věnují rozmanitým výtvarným aktivitám (plošným i prostorovým včetně keramiky).

Objevila jsem pouhé dva kroužky rozvíjející vztah dětí k přírodě. Jeden pořádá dům dětí a mládeže, druhý středisko ekologické výchovy. Situace bude pravděpodobně odpovídat poptávce rodičů a může odrážet stav společnosti zaměřený na výkon. Důvodem této malé nabídky mohou být i méně příznivé podmínky husté městské zástavby pro pořádání zájmových aktivit zaměřených na přírodu a utváření vztahu k ní.

Zaznamenala jsem jeden počítačový kroužek pro nejmenší. V této zájmové oblasti se však nedomnívám, že by se jednalo o nabídku nedostatečnou. Děti budou mít ve většině případů dostatek příležitostí pro seznamování s výpočetní technikou v pozdějším věku.

Angličtinu pro nejmenší nabízí jeden dům dětí a mládeže, obě agentury pořádající kroužky, Jazykové studio Rolino a Centrum Helen Doron.

Především pro děti, které z nějakého důvodu nenavštěvují mateřskou školu, jsou určeny dětské kluby, které ve sledované oblasti pořádá Dům dětí a mládeže Jižní Město. Kluby mají dětem umožnit rozvíjení kontaktů s vrstevníky. Aktivity jsou podobné těm, které probíhají v běžných mateřských školách.

Finanční náklady na účast dětí na zájmových činnostech se pohybují u zjištěných kroužků Prahy 4 a 10 v rozmezí 700 - 2.260,-Kč za jeden školní rok.

Výjimkou jsou kurzy anglického jazyka pořádané v rámci jazykové **školy/centra/agentury**, zde se školné na jeden školní rok pohybuje v rozmezí 7 - 12 tisíc korun českých.

Pro ilustraci uvádím přehled cen za kroužky podle obsahové náplně:

Přípravná hudební výchova	Kč/ školní rok
ZUŠ Lounských P4	900
ZUŠ Jižní Město P4	1000
ZUŠ Olešská P10	1200
ZUŠ Bajkalská P10	1500
ZUŠ Hostivař P10	1960
Průměr	1312

Přípravná taneční výchova	Kč/ školní rok
ZUŠ Bajkalská P10	1600
ZUŠ Hostivař P10	1800
ZUŠ Olešská P10	2000
Průměr	1800

Přípravná výtvarná výchova	Kč/ školní rok
ZUŠ Olešská P10	1800

Pěvecký sbor	Kč/ školní rok
ZUŠ Jižní Město P4	800

Zobcová flétna	Kč/ školní rok
DDM Jižní město P4	1000
Dětské centrum Fialka	1240
Dětská agentura kroužky	1260
DDM Dům UM P10	1500
Průměr	1250

Výtvarné činnosti	Kč/ školní rok
DDM Dům UM P10	1000
DDM Hobby Centrum P4	1500
Dětské centrum Fialka	1996
Průměr	1499

Dramatické činnosti	Kč/ školní rok
Dětské centrum Fialka	1240
Dětská agentura kroužky	1260
Průměr	1250

Keramika	Kč/ školní rok
DDM Dům UM P10	1000
DDM Hobby Centrum P4	1300
Dětská agentura kroužky	2260
Průměr	1520

Cvičení pro děti	Kč/ školní rok
DDM Dům UM P10	700
DDM Jižní město P4	1000
DDM Hobby Centrum P4	1100
Dětské centrum Fialka	1240
Dětská agentura kroužky	1260
Průměr	1060

Angličtina	Kč/ školní rok
Dětské centrum Fialka	1170
Dětská agentura kroužky	1260
DDM Hobby Centrum P4	1300
Průměr	1243

Přírodovědný kroužek	Kč/ školní rok
DDM Hobby Centrum P4	1400
Toulcův dvůr	1360
Průměr	1380

Dětský klub	Kč/ školní rok
DDM Jižní město P4	1400

Cenově nejpříznivějším zjištěným kroužkem je cvičení pro děti pořádané jedním z domů dětí a mládeže. Roční školné zde vychází na sedm set korun.

Pokud nebudu brát v úvahu jazykové kurzy zmíněné výše nad tabulkami, je nejnákladnější zjištěnou zájmovou aktivitou kroužek keramiky pořádaný volnočasovou agenturou. Cenu zde zvyšuje především použitý materiál a vypalování

v keramické peci. Náklady, které za jeden školní rok rodiče zaplatí, pokud jejich dítě bude kroužek navštěvovat, jsou 2.260,-Kč.

Rozdíly mezi náklady na přípravnou hudební výchovu v základních uměleckých školách jsou značné, zatímco v jedné je možné zapsat předškoláka na jeden školní rok za 900,-Kč v další škole je tato částka více než o 100% vyšší - rodiče zde zaplatí 1.960,-Kč.

U přípravné taneční výchovy nejsou rozdíly tak markantní, roční školné se pohybuje v rozmezí 1.600,- až 2.000,-Kč.

V případě přípravné výtvarné výchovy (1.800,-Kč) a sborového zpěvu (800,-Kč) se mně podařilo zjistit pouze jeden kurz, není tedy s čím srovnávat.

Na zobcovou flétnu mohou rodiče zapsat své dítě za 1.000,- až 1.500,-Kč za jeden školní rok.

Dramatických činností se děti mohou účastnit za roční školné přibližně ve výši 1.250,-Kč. Cenový rozdíl u dvou zjištěných kroužků byl minimální.

Cenové rozpětí u výtvarného kroužku je značné, roční školné se pohybuje od jednoho do dvou tisíc korun. Podobně je na tom kroužek keramiky, stím, že v jednom případě, který jsem již zmínila, je tato cena dokonce vyšší než 2.000,-Kč.

Cenově nejpříznivěji vychází cvičení pro děti, v průměru se pohybuje okolo jednoho tisíce korun za školní rok.

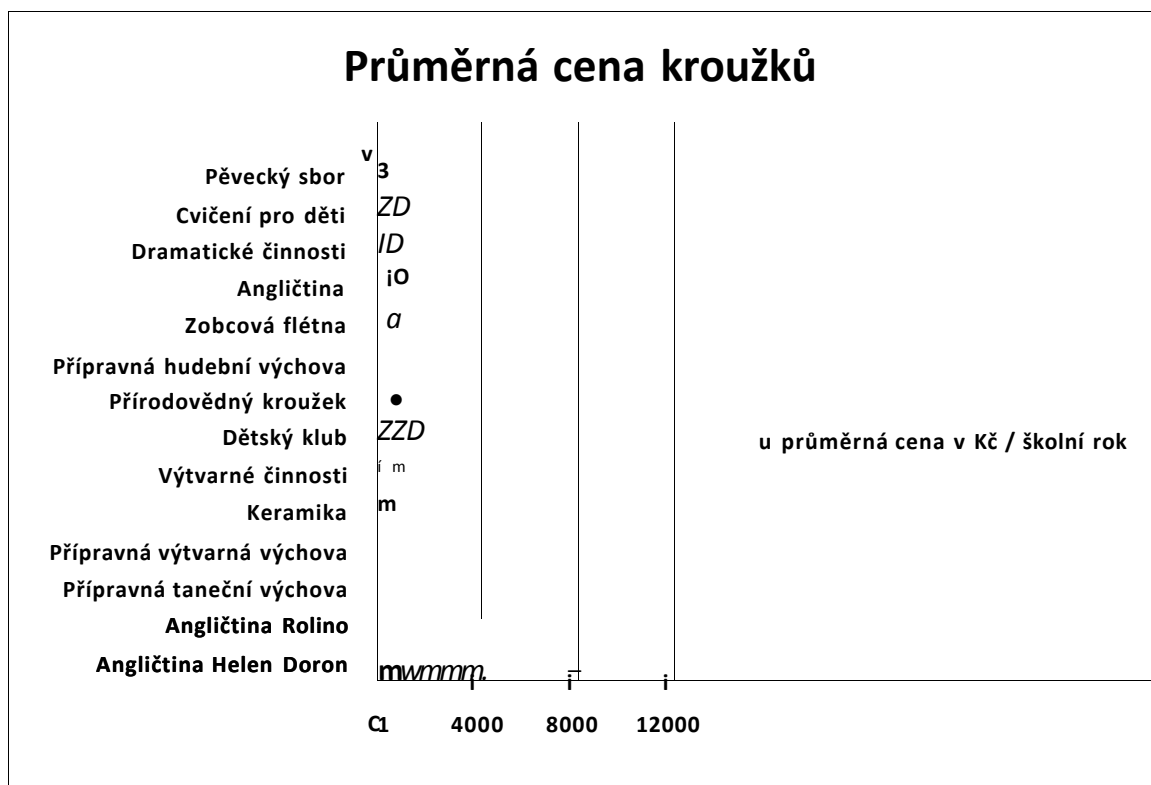
Zjištěné kroužky angličtiny jsou cenově vyrovnané, pohybují se okolo dvanácti set korun za školní rok. Ovšem kurzy v Jazykovém studiu Rolino stojí i více než 7.200,-Kč a v Centru Helen Doron Dokonce 12.000,-Kč za jeden školní rok.

Dva zjištěné přírodovědné kroužky je možné navštěvovat za přibližně 1.380,-Kč, ceny jsou podobné.

Dětský klub, který pořádá jeden s domů dětí a mládeže stojí 1.400,-Kč na školní rok. Tentýž DDM jej pořádá na různých místech za stejnou cenu.

Pro přesnější představu uvádím průměrné ceny kroužků v tabulce a v grafu:

Název	průměrná cena v Kč/školní rok
Pěvecký sbor	800
Cvičení pro děti	1046
Dramatické činnosti	1215
Angličtina	1243
Zobcová flétna	1250
Přípravná hudební výchova	1312
Přírodovědný kroužek	1380
Dětský klub	1400
Výtvarné činnosti	1499
Keramika	1520
Přípravná taneční výchova	1800
Přípravná výtvarná výchova	1800
Angličtina Rolino	7200
Angličtina Helen Doron	12000



2.5.3. Kurzy angličtiny pro předškolní děti

Navštívit kurzy angličtiny pro předškolní děti a pohovořit s lektory v roli studentky píšící diplomovou práci nebylo vůbec jednoduché. V jednom případě jsem byla dokonce velmi striktně odmítnuta.

Příčin může být několik. Jako tu hlavní, ač nikdy nevyslovenou bych viděla skutečnost, že jako studentka neznamenuji pro tyto komerční organizace žádný přínos, nejsem potenciální zákazník a představuji spíš rušivý faktor zdržující všetečnými otázkami lektory od práce. Důvodem by mohla být i obava z prozrazení know-how, nikdo si nemůže být jist, jestli nejsem z konkurenční agentury, která si mapuje terén. Někteří lektoři dle pokynů jejich vedoucích dokonce neumožňují ani přítomnost rodičů při kurzu, mohou maximálně poslouchat za dveřmi.

Proto si velmi vážím skutečnosti, že ve třech případech se mně podařilo hovořit s vedoucími kroužků/kurzů a současně se i účastnit výuky.

Lektorky, se kterými jsem se setkala, měly všechny poměrně dobré vzdělání ve vztahu k angličtině (minimálně státní zkoušku) a současně i vzdělání nebo alespoň různá školení související s výukou dětí. Dvě lektorky byly absolventkami pedagogické fakulty, obor učitelství pro 1. stupeň ZŠ.

Ceny kroužků/kurzů i jejich kvalita se velmi liší. Je možné zapsat dítě do kroužku za částku mírně nad tisíc korun za jeden školní rok, ale také za 12 tisíc.

V kroužku za nižší cenu je možné očekávat, že se dítě naučí slovíčka ze základních tematických okruhů a některé nejběžnější mluvní obraty. Používá se jak anglický, tak český jazyk. Jsem si jistá, že stejných výsledků, jako v tomto typu zájmové výuky angličtiny, dítě dosáhne v pozdějším věku rychlejším tempem.

Kurzy pořádané jazykovým centrem/školou/agenturou mají propracované vlastní metody, ať už překladové nebo nepřekladové, kdy se používá pouze cizí jazyk. V ceně jsou materiály pro práci v kurzu i pro domácí přípravu. Děti se učí vyjadřovat v souvislostech a pokud možno ve větách, ovšem na jednotlivé výrazy se také nezapomíná. V kurzech jsou používány nápaditější pomůcky a také prostředí učeben je esteticky a z hlediska účelu dobře vyřešené.

2.6. Ověření hypotéz

HI

Podle předpokladu se mně podařilo zjistit z obsahového hlediska bohatou a všestrannou nabídku zájmových činností pro děti předškolního věku. Jsou zde zastoupeny všechny zájmové činnosti, u kterých jsem očekávala, že tu zastoupeny budou. Tuto hypotézu považuji za potvrzenou.

Na území městských částí Praha 4 a Praha 10 působí aktivně 5 základních uměleckých škol, které pořádají kurzy přípravné hudební výchovy, ale i taneční a výtvarné. Jsou zde 3 domy dětí a mládeže s velmi pestrou nabídkou činností i pro děti předškolního věku a působí tu 2 agentury organizující zájmové aktivity přímo v mateřských školách, kam děti docházejí. Vedle těchto institucí zde aktivně pracuje Centrum Helen Doron, které je zaměřeno na výuku anglického jazyka dětí od tří měsíců do čtrnácti let. Jazykové studio Rolino zde má jedno ze svých čtyř pracovišť a do jazykových kurzů přijímá děti od čtyř let. Zájmovou činnost pro předškolní děti dále nabízí Středisko ekologické výchovy Toulcův dvůr a počítačový klub KAPSA.

Zaznamenala jsem širokou nabídku kroužků a kurzů hudebních, hudebně-pohybových, výtvarných včetně keramiky, je tu široká nabídka cvičení pro děti. Podle očekávání jsou několika subjekty nabízeny kurzy angličtiny pro děti.

Je tu poměrně malá nabídka kroužků zaměřených na přírodu a ekologii a na dramatické činnosti, bohužel.

Objevila jsem pouze jeden kroužek počítačů pro nejmenší, domnívám se však, že apelovat na zvýšení nabídky v této oblasti není nutné.

Pokud jde o mou „podhypotézu“ ve vztahu ke členění zájmových činností do hloubky (z hlediska pokročilosti), tento předpoklad se potvrdil částečně, objevila jsem totiž jednu výjimku. Původně jsem neočekávala diferenciaci u jednotlivých druhů zájmových aktivit (například z pohledu začátečníci - pokročilí), protože děti v předškolním věku se zájmovými aktivitami teprve začínají. Zde mě překvapila propracovanost výuky angličtiny v Centru Helen Doron. Kurzy začínají od kojeneckého věku a jsou členěny částečně podle věku a částečně podle pokročilosti. Předškolní děti zde mohou navštěvovat celkem šest různých kurzů, které na sebe do jisté míry navazují (není však možné je zvládnout během tří let; některé přesahují

do batolecího období, jiné až do mladšího školního věku). Předpoklad tedy беру jako potvrzený, avšak s výjimkou Centra Helen Doron.

H2

Vycházela jsem z předpokladu, že kapacitní nabídka bude dostatečná. Nabídka odpovídá podle mého názoru poptávce, a často ji i převyšuje. Hypotéza se tedy na základě šetření potvrdila.

Pokud jsem se dotazovala e-mailem na cenu nebo dostupnost kurzů, byla jsem nechtíc a omylem považována za rodiče předškolního dítěte, reakce byly vstřícné, často i s pozváním na konkrétní dny zápisu nebo zkoušek talentových předpokladů (v případě ZUŠ).

Pokud jsem se ptala na volná místa v kurzech angličtiny, byly vždy k dispozici kapacity v příslušném kroužku nebo na jiné pobočce příslušné instituce.

Z ekonomického hlediska jsem původně očekávala větší rozpětí nákladů na jednotlivé zájmové aktivity. Většina kroužků se však pohybovala v cenové relaci jeden až dva tisíce korun za jeden školní rok. Výjimečně jsem zaznamenala také kroužky levnější i kroužky dražší. Zajímavé by mohlo být v tomto ohledu srovnání s jinou oblastí republiky.

Domnívala jsem se, že náklady na kroužky budou ještě o něco vyšší. Na základě zjištěných čísel se mně tak jeví zájmové činnosti relativně dostupné pro značnou část pražských rodin.

Je však třeba vzít v úvahu, že cena školného se nerovná ceně nákladů za roční docházení dítěte do kroužku, musíme připočítat případné náklady na dopravu na zájmové aktivity a eventuelní investice do vybavení a pomůcek.

Můj původní předpoklad o velkém rozpětí ceny kroužků se v globálu nepotvrdil (ale jsou tu výjimky - viz další odstavec). A nepotvrdila se ani domněnka o finanční nedostupnosti zájmových aktivit pro většinu rodin, avšak opět zdůrazňuji relativitu této otázky.

V případě kurzů angličtiny se odvíjí cenová náročnost od skutečnosti, zda se jedná o klasický kroužek realizovaný pod záštitou domu dětí a mládeže či agentury pořádající kroužky, nebo zda jde o kurz v rámci jazykové školy (jazykové agentury).

Angličtina jako kroužek je poměrně dostupná, účtované ceny se pohybují v rozmezí okolo dvanácti set korun za jeden školní rok.

Pokud dítě dochází do kurzů vedených lektory jazykových škol, vyšplhají se náklady na jeden školní rok poměrně vysoko - na sedm až dvanáct tisíc korun. Je zřejmé, že v tomto případě se už jedná o značný objem peněz a zdaleka ne každá rodina je schopná a ochotná tuto částku investovat.

H3

Z hlediska zjištěné profesní připravenosti pro výuku anglického jazyka, měly všechny lektorky složeny určité zkoušky - ať už základní státní zkoušku z angličtiny nebo mezinárodní certifikát. Lektorky měly za sebou dlouholetou přípravu v daném oboru a o výuku angličtiny se dlouhodobě zajímaly.

Jejich mluvený projev byl výborný nebo velice dobrý. Ani jedna nedělala gramatické chyby. Úroveň písemného projevu pochopitelně posoudit nemohu a ani není pro výuku předškolních dětí podstatná.

Používaná slovní zásoba lektorek byla dostatečně bohatá.

Můj původní předpoklad se v tomto bodě potvrdil.

Nejlépe se vyjadřovala paní lektorka z Centra Helen Doron. Bylo zřejmé, že pobývala určitou dobu v anglicky mluvících zemích a jazyk má výborně zvládnutý. Byla schopna bez problémů zodpovědět dotazy maminek (jak se řekne „plech na pečeni“ nebo „váleček na těsto“), spontánně v angličtině reagovala na vzniklé situace.

Pokud jde o připravenost lektorek pro práci s dětmi, zde jsem byla mile překvapena. Původní předpoklad, že vedoucí kurzů angličtiny nebudou mít pedagogické vzdělání nebo alespoň pedagogické minimum pro práci s dětmi se nepotvrdil. Jedná se však jen o výsledek šetření ve třech kurzech, které jsem navštívila, tento závěr bych se neodvažovala aplikovat obecně.

Dvě lektorky měly vystudovanou pedagogickou fakultu - učitelství pro první stupeň. Jedna byla sice inženýrkou s chemicko-technologickým vzděláním, ale prošla úvodním i několika průběžnými školeními se zaměřením na výuku angličtiny u nejmenších (předškolních) dětí.

Žádná z lektorek sice nebyla přímo pedagožkou pro předškolní věk, měly ale za sebou určité pedagogické vzdělání nebo alespoň proškolení.

Používané metody byly přiměřené věku dětí, zejména pokud jde o střídání činností, motivaci k různým aktivitám, vhodný způsob opakování a praktické činnosti zapojované do výuky.

Nad rámec původních předpokladů ve vztahu k lekcím angličtiny pro nejmenší jsem zjistila i některé další skutečnosti, které považuji za vhodné uvést:

Je možné konstatovat, že kvalita kurzů se odvíjí do jisté míry od výše školného.

V nejlevnějším kroužku neměly děti k dispozici ucelený soubor materiálů pro výuku. Hodina probíhala v malé nevyzdobené učebně bez prostoru pro pohybové hry. Také pomůcky byly méně nápadité. Nemohu říct, že by se jednalo o kroužek nekvalitní, ale výstupem byla znalost jednotlivých slovíček (například názvů barev nebo řada základních číslovek) a několika základních frází. Domnívám se, že učivo, které se zde děti v průběhu jednoho školního roku naučí, by zvládly o dva roky později se stejným úspěchem v daleko kratším čase.

V roli rodiče bych považovala investici do takového kroužku spíš za zbytečnou a orientovala bych se raději na jinou činnost.

Kvalita kurzů pořádaných jazykovou školou/centrem byla vyšší, ale náklady se oproti kroužku za třináct set šplhají na několiknásobek (7-12 tisíc). Dětem a rodičům je k dispozici propracovaný učební materiál pro domácí přípravu včetně zvukových nosičů. Oba kurzy tohoto typu, které jsem navštívila, probíhaly v esteticky příjemném prostředí. Obě jazykové školy mají vypracovanou svou metodu, podle které postupují a o jejíž účinnosti se zdají být lektoři a organizátoři přesvědčeni.

První metoda spočívala v neustálém opakování celých frází - drilu. Přestože výraz dril mně ve vztahu k předškolním dětem nevyhovuje (asociace směřuje spíš k vojenskému drilu), musím uznat, že znalosti čtyřletého dítěte, které tento kurz navštěvovalo 2,5 měsíce, se jevily jako velice dobré. Jedná se o metodu překladovou, kdy lektorka uváděla i českou frázi. Děti se při této metodě učí vyjadřovat hned ve větách, ale nechybí ani znalost jednotlivých slovíček. Děti byly intenzivně podněcovány ke slovnímu vyjádření. Neobvyklost postupu vysvětlila lektorka dětem jako hru na papoušky, kdy ona je velký papoušek a děti jsou malí papoušci, kteří po tom velkém opakují, a tak se vše nejlépe naučí.

Metoda v další škole byla založena především na poslechu, dále na pozitivním podněcování a na dobrovolném zapojení dětí do dění. Není to metoda překladová, lektorka v průběhu lekce česky vůbec nemluví. Angličtina je tak vyučována jako druhý jazyk bez vazby k českým slovíčkům. Dítě tak obvykle není schopné odpovědět například babičce na otázku, jak se řekne anglicky „kočička“?

Celý postup je detailně propracován a také patentován. Licence jsou jednotlivým centrům přidělovány na principu franchisingu - po splnění určitých kvalitativních požadavků především na vzdělání a proškolenost lektorů.

Pro jednotlivé kurzy, kterých je celkem 10 a jsou uspořádány podle věku i pokročilosti, jsou vypracovány metodiky pro práci učitele i materiály pro děti a rodiče. Děti ve věku 3-6 let zde mohou navštěvovat celkem šest kurzů s přesahem i do batolecího a mladšího školního věku.

Velké nároky jsou kladeny na přípravu lektora na jednotlivé lekce.

Při samotné hodině mohou být přítomni rodiče, což je v jiných kurzech spíš výjimkou. Atmosféra je zde velice milá a přirozená.

Nacházím zde však i určitá negativa: děti dobře rozuměly, ale příliš nemluvily. Nebyly k samotnému mluvnímu projevu dostatečně podněcovány.

Liberální vedení (nešlo nepostřehnout podobné rysy, které znám z americké mateřské školy) bohužel vedlo částečně k tomu, že ač byla lektorka výborně připravena, měla nachystanou spoustu pomůcek a zajímavých činností, ne vždy děti vytěžily z realizovaných činností maximum.

Pokud bych chtěla, aby se moje dítě věnovalo cizím jazykům už od předškolního věku a nebyla jsem příliš limitována těsným rodinným rozpočtem, volila bych spíše účast dítěte na výuce v rámci jazykové školy nebo jazykové agentury/centra. Jejich přístup k výuce jazyka se mně zdá být ucelenější a metody propracované.

Vždy však záleží na konkrétním kurzu a jistě není od věci lekci osobně před zápisem dítěte navštívit.

3. Závěr a diskuse

Předložená práce představuje sondu do zájmových aktivit nabízených pro děti předškolního věku v pražských obvodech č. 4 a 10. Linií, na kterou jsem se soustředila, byla nabídka různých institucí a organizací. Naopak jsem protentokrát vynechala zájmové aktivity nabízené přímo mateřskou školou (interní kroužky, které organizují samy učitelky). Zaměřila jsem se na zmapování nabídky v dané lokalitě a následně na podrobnější průzkum jednoho typu nabízených činností - konkrétně kurzů angličtiny pro předškolní děti.

Výsledky práce není možné vzhledem k povaze výzkumu uvést v souboru dat, čísel, procent a grafů. Neprováděla jsem šetření na velkém vzorku, vyhnula jsem se nepřímému sběru informací z dotazníků. Proto uvádím závěry v komentářích.

Na začátku práce jsem si nejprve potřebovala ujasnit některá teoretická východiska související se zájmovými činnostmi a volnočasovými aktivitami předškolních dětí. Snažila jsem se najít i prameny z historie, ale volný čas a zájmové činnosti, jak je vnímáme dnes ve vztahu k dítěti před vstupem do základní školy, v **historii** jednoduše neexistovaly. Podařilo se mně najít pouze zdroje pojednávající o hrách, hračkách a výchově malého dítěte obecně.

Přínosnější pro mou práci byla až doba relativně nedávná (přibližně od poloviny minulého století), kdy stále intenzivněji pracovala různá zájmová sdružení a instituce zaměřené na volný čas, jako například domy dětí a mládeže. Ty byly původně zaměřeny primárně na děti od mladšího školního věku dále, ale později, zejména od roku 1990 se soustředily i na děti předškolní.

Vedle poznámek z minulosti (hlavně té nedávné), kde je možné sledovat body vedoucí až k současnému stavu, bylo pro mou práci důležité ujasnění terminologie, a to z hlediska obsahu i rozsahu. Zde mluvím zejména o institucích nabízejících volnočasové aktivity, o různých pohledech na dělení zájmových činností a formách jejich organizace. Díky studiu teoretických podkladů (zejména se jedná o literaturu z oblasti pedagogiky volného času) jsem získala lepší přehled o celé volnočasové oblasti a eliminovala jsem možnost, že by mi unikla některá

významnější oblast zájmových činností, kterými jsem se dále zabývala v praktickém výzkumu.

Díky rozvoji informačních technologií a s ohledem na skutečnost, že organizace, které zájmové činnosti nabízejí, mají dnes většinou precizně zpracované webové prezentace, bylo možné poměrně snadno získat základní přehled. Zde mluvím především o domech dětí a mládeže, základních uměleckých školách a agenturách organizujících kroužky, ale i o ekologických sdruženích a jazykových **školách**/agenturách. Informace, které nebyly na webu příslušné organizace uvedeny (někdy chyběl věk dětí, pro které je kroužek určen nebo výše školného), jsem si dodatečně zjišťovala e-mailem nebo telefonicky. Vedle internetu jsem sledovala nástěnky škol a inzerce v místních novinách, v tramvajích a na jiných reklamních plochách.

Vzhledem ke značnému rozsahu nabídky (ač jen ve dvou pražských obvodech) nebylo možné zkoumat všechny kroužky podrobněji. Zaměřila jsem se tedy na jednu konkrétní oblast, ve které jsem se i nějakou dobu v rámci praxe učitelky pohybovala, a sice na kurzy angličtiny pro děti předškolního věku. Kontaktovala jsem všechny instituce, které tento typ kroužků ve sledované oblasti nabízejí.

Reakce bohužel nebyla vždy zcela vstřícná, což částečně i chápu, protože vedoucí těchto organizací mohou být rozmrzelé z různých průzkumů, kterých okolo nás neustále probíhá velice mnoho, a nakonec žádným přínosem nejsou. Vedle toho zde může být obava o kopírování jistého know how, přece jen mají v některých jazykových školách vypracované vlastní specifické metody. Z tohoto důvodu mně bylo v jedné agentuře dokonce oznámeno, že mně jsou ochotni něco sdělit, jen pokud se u nich nechám zaměstnat a teprve až po podpisu smlouvy. Navíc studentka, která si provádí průzkum, svým způsobem zdržuje lektory od práce a neznamena pro tyto komerční organizace žádný finanční přínos.

Přesto se mně podařilo zúčastnit se kurzů a rozhovorů s lektorkami ve třech různých institucích - v domě dětí a mládeže, v jazykovém studiu Rolino a v jazykové škole - Centru Helen Doron. Tyto exkurze byly pro mě samotnou velice zajímavé a inspirativní. Viděla jsem v prvním případě z mého pohledu klasickou výuku cizího jazyka hrou, ve druhém případě uplatnění metody několikanásobného hlasitého

opakování (samotnou lektorkou označované jako drill) a třetí navštívená škola postupuje podle patentované metody, která je nepřekladová (nepoužívá se český jazyk), hlavním východiskem je poslech správného mluvního vzoru a přirozená aktivita dítěte, které lektorku napodobuje a spontánně se zapojuje do připravených aktivit.

Z hlediska pestrosti nabídky se mně podařilo objevit širokou škálu kroužků pohybových, hudebně-pohybových a výtvarných. Fungují zde hudební a taneční přípravy při základních uměleckých školách, kroužky hry na zobcovou flétnu a četné kurzy angličtiny. Spíše výjimkou je kroužek dramatických činností a kroužek zaměřený na přírodu a ekologii (objevila jsem pouze dva případy těchto aktivit). Existuje zde i jeden počítačový kroužek. Rozsah nabídky i kapacita kroužků se mně jeví jako dostatečné. Nabídka spíše převyšuje poptávku, jednotlivé organizace se předhánějí vtom, jak upoutat pozornost, aktivně zvou rodiče na ukázkové lekce, pořádají prezentace činnosti. Subjektivně postrádám více aktivit souvisejících s přírodou a její ochranou.

Cenově se kroužky pro předškolní děti obvykle pohybují mezi jedním až dvěma tisíci za jeden školní rok. Zjištěnou výjimku představují kurzy angličtiny, jejichž návštěva může být i několikanásobně dražší.

Pokud jde o kvalitu nabízených zájmových kroužků, mohu se vyjádřit pouze k lekcím angličtiny, které se mně podařilo navštívit a s jejichž vedoucími jsem hovořila.

Všechny lektorky prošly poměrně dobrou až výbornou přípravou v angličtině. Z pohledu připravenosti na vedení předškolních dětí vystudovaly dvě ze tří pedagogickou fakultu, i když ne přímo zaměřením na předškolní věk. Třetí absolvovala alespoň vstupní a průběžná školení pro práci s nejmenšími dětmi v jazykových kurzech.

Do jisté míry souvisí kvalita kroužku scénou školního. Čím dražší byl kroužek, tím více originálních pomůcek a výukových materiálů měly děti k dispozici. I výkon dětí se mně jevil v cenově nákladnějších kroužcích lepší - zejména pokud jde o vyjadřování se ve větách a chápání složitějších frází (ne jen izolovaných výrazů). Pochopitelně ale neplatí úměra, že dvanáctkrát dražší kroužek je i dvanáctkrát lepší.

Domnívám se, že očekávání, která rodiče často při zápisu dítěte do kroužku angličtiny vkládají, jsou nereálná, zejména pokud jde o „levnější“ kroužky. Považuji je za peníze házené z okna. Totéž tvrzení bych z osobní zkušenosti vztáhla i na většinu kroužků cizího jazyka, které jsou pořádány v mateřských školách (ač tyto nebyly předmětem mého šetření). Pokud někoho těší, že jeho dítě ví, že pes se dá říct také dog a červená také red, pak prosím, ale o to ve své podstatě přece nejde. Tedy alespoň mně by o to v roli rodiče nešlo, chtěla bych, aby se dítě naučilo spontánně reagovat v cizím jazyce, a toho běžný kurz angličtiny pro děti není schopen docílit. Pokud si tedy nemohu dovolit dražší kurz nebo angličtina není mou prioritou ve výchově dítěte, soustředila bych se jako rodič na jiné činnosti. Vždyť dítě se dobře naučí cizí jazyk později ve škole, pokud se mu bude řádně věnovat a následně považuji za nejpřínosnější vycestování do země, kde se příslušným jazykem mluví. Ať už formou pracovního pobytu, au-pair nebo studijní stáže. Ještě si dovolím odbočku, že z vlastní zkušenosti teprve po třech měsících průměrný člověk s dobrým školním základem začíná běžnému tempu řeči rodilých mluvčích vcelku rozumět. A obecného zvládnutí jazyka v základní rovině jsem docílila dle mého odhadu za necelý rok.

Trochu jiná je situace, pokud by rodič považoval za důležité, aby dítě mluvilo i se správným přízvukem. Názory, se kterými jsem se setkala, hovořily o tom, že pouze ten, kdo se s angličtinou začne seznamovat do cca devíti let, je schopen mluvit i se správným akcentem. Pochopitelně to předpokládá bezchybný mluvní vzor rodilého mluvčího.

Já tento fakt za důležitý nepovažuji, podstatné pro mě je, že se člověk domluví, když to vyžaduje povaha jeho práce a když cestuje. Přínosné jistě je i čtení pramenů v originále, ne vše potřebné seženeme přeložené do češtiny. Také pohotová rada tápajícímu cizinci je jistě chvályhodná. Dokonalý přízvuk je sice hezký na poslech, člověk jím může dělat dojem, ale nemyslím si, že je tím, o co tu kráčí.

Pokud bych se měla vrátit zpět ke směřování našeho výchovného působení, ať už v roli rodiče nebo učitelky v mateřské škole, považuji za prvořadé v zájmových aktivitách předškolních dětí jiné činnosti, než systematické seznamování scizí řečí. Ať už se jedná o pohyb a základy sportovních aktivit, podporu zájmu o čtenářství, tolik zanedbávanou manuální zručnost nebo třeba poznávání přírody. Vyzvedla bych

i působení základních uměleckých škol, kde jsou díky práci fundovaných pedagogů děti rozvíjeny v oblasti estetických zájmů, a to na vysoké úrovni za rozumné školné.

V krátkosti bych řekla, že čím více jsem se o oblast výuky angličtiny v raném věku zajímala, tím více jsem se utvrzovala v názoru, že tato aktivita může jít na úkor činností, které se mně zdají být pro předškolní dítě přirozenější.

Z možností dalšího směřování výzkumu zájmových činností na úrovni institucí, které tyto aktivity nabízejí, mě napadá eventuelní srovnání výsledků, ke kterým jsem došla na Praze 4 a 10 s jinou oblastí v republice. Na počet obyvatel je jen o něco menší než zmiňované pražské čtvrti například město Plzeň, srovnatelná je Olomouc, pokud bychom vzali v potaz celý okres. Často se obecně tvrdí, že Praha je v mnoha ohledech jiná, specifická oproti dalším oblastem naší země, zajímalo by mě, zda to platí i pro nabídku zájmových činností pro nejmladší věkovou skupinu, ať už z pohledu obsahu, finanční náročnosti nebo i kvality (v kriteriích umožňujících srovnání).

Z hlediska posouzení kvality kurzů angličtiny by bylo zajímavé zjistit, jaké jsou znalosti dětí na konci školního roku a výsledky z jednotlivých kroužků mezi sebou porovnat. Zda jsou děti schopny reagovat na pokyny (porozumění), **zodpovědět** jednoduché otázky, pojmenovat předměty (vyjadřování). Přičemž z mé zkušenosti by nejobtížnější asi bylo umožnění realizace takového průzkumu.

Zajímalo by mě i srovnání například za deset nebo patnáct let, zda se změní struktura nabízených činností, které nové zájmové aktivity se objeví a od kterých se naopak ustoupí. Také jak na tom bude angličtina nebo zda se budou preferovat jiné jazyky a od kterého věku dítěte. Dále jaké budou náklady z rodinného rozpočtu na volnočasové aktivity dětí. Vše těsně souvisí s politickým a ekonomickým vývojem v naší zemi. Je docela možné, že bude pokračovat trend „rozevírání nůžek“ a vznik ještě markantnějších rozdílů mezi ekonomickým postavením rodin a bude dán větší prostor aktivitám typu golfové kluby pro děti... to už se však pouštím do spekulací hodných spisovatele žánru fantasy a skutečný posun nám ukáže až čas.

Zpětně považuji celý výzkum a psaní diplomové práce za náročnou, ale pozitivní zkušenost. Bez potřeby vypracovat diplomový úkol bych asi stěží hledala odvahu proniknout na kurzy pořádané soukromými jazykovými školami nebo jinými institucemi. Neviděla bych metody výuky lektorek, které tyto hodiny vedou. Celkově

jsem získala i dobrý přehled o zájmových aktivitách v oblasti, kde v současnosti bydlím a případně mohu i poradit rodičům, pokud by měli dotazy ohledně aktivit jejich dětí mimo mateřskou školu.

Seznam literatury

- GARDOŠOVÁ, J.; DUJ KOVÁ, L. *Vzdělávací program Začít spolu — metodický průvodce pro předškolní vzdělávání*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-815-5.
- HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, 2003. ISBN 80-7290-128-1.
- HAVLÍNOVÁ, M. a kol. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-383-8.
- HAVLÍNOVÁ, M. a kol. *Zdravá mateřská škola*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-048-0.
- CHLUP, O. *Mateřská škola*. Praha: Svaz učitelek škol mateřských, 1928.
- KOMENSKÝ, J.A. *Informatorium školy mateřské*. Praha: Kalich, 1992. ISBN 80-7017-492-7.
- KOPŘIVA, P. *Naše mateřská škola na cestě ke zdraví*. Kroměříž: Spirála, 1996. ISBN 80-901873-2-3.
- KREJČÍŘOVÁ, O. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Praha: Eteria, 2002. ISBN 80-238-8729-7.
- KUTÁLKOVÁ, D. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-1040-4.
- MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-853-8.
- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-494-X.
- MATĚJČEK, Z.; DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-X.
- MATĚJČEK, Z.; DYTRYCH, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0332-7.
- MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?* Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-486-9.
- MATĚJČEK, Z. *Škola rodičů*. Praha: Maxdorf, 2000. ISBN 80-85912-29-5.
- MONTESORI, M. *Tajuplné dětství*. Praha: Nakladatelství světových pedagogických směrů, 1998. ISBN 80-86189-00-7.
- OLIVOVÁ, V. *Lidé a hry*. Praha: Olympia, 1979.

- OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika I*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. ISBN 80-7083-656-3.
- OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika II*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2004. ISBN 80-7083-786-1.
- OPRAVILOVÁ, E.; GEBHARTOVÁ, V. *Rok v mateřské škole*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-847-3.
- PÁVKOVÁ, J.; HÁJEK, B.; HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- PREKOPOVÁ, J. *Jak být dobrým rodičem*. Praha: Grada Publishing, 2001. ISBN 80-247-9063-7.
- PREKOPOVÁ, J. *Malý tyran*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-485-0.
- PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- REUYSOVÁ, E.; VIEHOFFOVÁ, H. *Jak s dětmi trávit volný čas*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-073-1.
- ŘÍČAN, P.; PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-084-7.
- SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004. ISBN 80-87000-00-5.
- STREJČKOVÁ, E. *Děti pro pětihory*. Praha: Zájmové sdružení Toulcův Dvůr, 1998.
- ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě v předškolním období*. Praha: Mladá Fronta 2004. ISBN 80-204-1187-9.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika předškolního věku*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-213-5.
- VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.
- Školský zákon* (Zákon č. 561/2004 Sb., §33). Žďár nad Sázavou: Fakta, 2004. ISBN 902614-3-4.

Webové stránky:

Český statistický úřad. Web: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i7rozvodovost> (17.3.2009).

DDM - Dům UM. Web: <http://www.dumum.cz> (28.3.2008).

DDM Jižní Město. Web: www.ddmjm.cz (7.4.2008).

DDM Praha 4 - Hobby Centrum Praha 4. Web: <http://www.hobbycentrum4.cz> (4.4.2008).

Dětská agentura kroužky, s.r.o. Web: <http://www.krouzkycz.web4u.cz> (21.10.2008).

Dětské centrum Fialka. Web: <http://www.centrumfialka.cz> (23.10.2008).

Helen Doron Learning Centre. Web: <http://www.helendoron.cz/>(22.10.2008).

Jazykové studio Rolino. Web: <http://www.rolino.cz/>(12.11.2008).

Klub KAPSA. Web: <http://kapsa.cz/> (28.3.2008).

Městská část Praha 10: <http://www.praha10.cz/uzemi-prahy-10/seznameni-s-mestskou-casti-praha-10.aspx> (15.10.2008).

Středisko ekologické výchovy Toulcův Dvůr. Web: <http://www.toulcuvdvur.cz/> (27.10.2008).

Úmluva o právech dítěte. Web:

<http://www.crdm.adam.cz/publikace/umluva/umluva.htm> (14.8.2008).

ZUŠ Bajkalská. Web: <http://www.zus-bajkalska.cz> (25.3.2008).

ZUŠ Hostivař. Web: <http://www.zus-hostivar.cz> (25.3.2008).

ZUŠ Jižní Město. Web: <http://www.zus-krtinska.cz> (1.4.2008).

ZUŠ Lounských. Web: <http://www.zuslounskych.cz> (4.4.2008).

ZUŠ Olešská. Web: <http://www.zus-oleska.cz> (27.3.2008).

Přílohy

- I. Pojem volný čas
- II. Základní umělecké školy - přehled za školní rok 2006/2007
- III. Seznam institucí, které nabízejí zájmovou činnost dětem předškolního věku - Praha 4 a Praha 10

I. Pojem volný čas

Tuto přílohu uvádím i z důvodu odlehčení tématu. Zajímalo mě, co si lidé v mém okolí (pedagogové i představitelé jiných oborů) vybaví pod pojmem volný čas. Tázala jsem se sama sebe, kam směřuje naše úsilí při výchově předškolních dětí, jací jednou budou a jak své volné chvíle naplní? Výsledky našeho snažení bychom za několik desítek let možná našli v obdobných odpovědích.

Odpovědi na otázku: Co si představíte, když se řekne „VOLNÝ ČAS“?

Nohy nahoře, kafe, kniha, pohoda, děti u babičky a manžel v práci nebo někde mimo domov. Takto jde nejlépe strávit volný čas. Nebo taky volný čas může být pěkná nuda s velkým N. (učitelka, 30 let)

Čas, kdy se můžu věnovat jenom sama sobě a činnostem, které mám ráda. (administrátorka, 32 let)

Čas určený jen pro sebe samu. (právníkyně, 32 let)

Lenošení, ležení, válení se, čtení, sportování, zábava, (účetní, 33 let)

Volný čas je tehdy, když nemusím pracovat ať v zaměstnání, nebo doma. Můžu se projet na kole, udělat si výlet, podívat se na televizi nebo jen tak vegetovat... Do volného času samozřejmě nepočítám spánek a jídlo, (redaktorka, 34 let)

Ležím a čtu si knížku, (technická, 34 let)

Chvilky, kdy nejsem v práci. Výlety, turistika, (prodavačka, 35 let)

Spousta zábavy, (referent, 36 let)

Pro mě volný čas znamená být sám a moci si dělat, co chci na nějakém příjemném místě. Jakmile je totiž člověk s někým, tak se musí vždy alespoň v něčem přizpůsobit a to už není "volný". A to je důvod, proč ho mám tak málo. Prostě volný čas je skutečně takový, kdy se nemusím přizpůsobovat. Musí-li se člověk něčemu přizpůsobit, pak už přece není volný. Nemluvím o tom, zda to přizpůsobení je příjemné (syn) nebo nepříjemné (tchýně). Výsledkem výše uvedeného by asi měl být závěr, že volný čas neexistuje,

protože v našich životech se nějak přizpůsobit musíme vždycky... (technik, 33 let)

Různé věci, podle nálady, času, místa, lidí, počasí. Já osobně bych ho nejraději trávil s milými lidmi, sportem či příjemným večerem při hudbě, písničkách a tanci, (ekonomka, 35 let)

Volný čas je, když nemusím dělat nějakou činnost, co normálně musím, ať už pracovně nebo soukromě, (podnikatel, 36 let)

Knížka, žena je v tělocvičně. Když mám pokoj od manželky, tak je to super, (referent, 38 let)

Ležení, čtení, nicnedělání, ale neznám to. (podnikatelka, místostarostka, vedoucí oblastních dobrovolných organizací, 52 let)

Práce pro rodinu a práce na zahradách, (recepční, 58 let)

II. Základní umělecké školy - přehled za školní rok 2006/2007

Příloha se váže ke kapitole 1.1.2. Zájmová činnost. Považuji za užitečné tento přehled uvést zejména z důvodu velkého objemu žáků (218 822 za uvedený šk.rok), které ročně ZUŠ navštěvují. Vliv ZUŠ na rozvoj zájmů je tudíž celospolečensky výrazný, přičemž většina škol se věnuje i předškolním dětem.

území	Školy	Učebny celkem	Žáci				z celku dívky	Absolventi za školní rok 2005/06		
			celkem	z celku v oboru				celkem	z toho dívky	
				tanečním	výtvarném	literárně dramatic.				hudebním s výukou individuální skupinovou
Celkem	476	8 961	218 822	25 574	44 632	7 446	129 627	155 358	15 667	11 358
v tom kraj:										
Hlavní město Praha	35	818	22 206	2 175	4 121	814	13 637	14 545	1 503	1 004
Středočeský	54	814	22 511	2 869	4 645	727	13 109	15 750	1 282	977
Jihočeský	33	556	12 665	705	2 717	384	8 438	8 949	812	568
Plzeňský	33	500	12 730	980	3 039	423	7 595	9 066	806	597
Karlovarský	20	356	8 855	1 085	1 719	451	4 712	6 070	526	341
Ústecký	31	551	13 075	1 885	2 899	451	7 094	9 471	923	701
Liberecký	20	379	8 802	880	1 860	322	4 753	6 507	621	436
Královéhradecký	30	498	14 036	2 004	3 279	739	6 751	10 083	989	716
Pardubický	28	520	13 186	2 233	2 457	462	7 252	9 724	958	718
Vysočina	25	426	10 576	1 078	2 255	302	6 521	7 682	919	696
Jihomoravský	64	1 226	28 178	4 537	4 775	891	17 031	20 191	2 172	1 548
Olomoucký	26	564	12 375	1 328	2 584	403	7 695	8 833	1 019	750
Zlínský	25	556	14 451	1 244	3 645	549	8 380	10 270	1 114	807
Moravskoslezský	52	1 197	25 176	2 571	4 637	528	16 659	18 217	2 023	1 499

Zdroj: Český statistický úřad

<http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/p/33n01-e1> (29.8.2008)

III. Seznam institucí, které nabízejí zájmovou činnost dětem předškolního věku - Praha 4 a Praha 10

Základní umělecké školy:

1. ZUŠ Bajkalská - Bajkalská 11, Praha 10
2. ZUŠ Hostivař-Trhanovské náměstí 8, Praha 10 - Hostivař
3. ZUŠ Jižní Město - Křtinská 673, Praha 4
4. ZUŠ Lounských - Lounských 4/129, Praha 4 - Nusle
5. ZUŠ Olešská - Olešská 2295/16, Praha 10 - Strašnice

Domy dětí a mládeže:

1. DDM Jižní Město - Šalounova 2024, Praha 4
2. DDM Praha 4 - Hobby Centrum Praha 4 - Bartáková 1200/27, Praha 4
3. Dům UM
Pracoviště Strašnice - Vršovice: Pod Strašnickou vinicí 23, Praha 10 - Strašnice

Pracoviště Hostivař - Petrovice: Golfová 10/910, Praha 10 - Hostivař

Další organizace a instituce:

1. Dětské centrum Fialka - Rostovská 39/21, Praha 10 - Vršovice
2. Dětská agentura kroužky, s.r.o. - Mánesova 3, Praha 2 (působí ve všech pražských obvodech)
3. Helen Doron Learning Centre - Nedvězská 17, Praha 10
4. Jazykové studio Rolino - Bratří Čapků 10, Praha 10 - Vinohrady
Pracoviště Hostivař-Weilova 2, Praha 10 - Hostivař
5. Klub KAPSA - Norská 5, Praha 10 - Vršovice
6. Středisko ekologické výchovy hlavního města Prahy - Toulcův Dvůr - Kubátová 1/32, Praha 10